

**Význam Európskej spoločnosti pre spoločný trh a nevyhnutnosť
harmonizácie účtovníctva v rámci krajín EU**

PROJEKT VEGA č. 1/0492/10

Vedúca projektu: doc. Ing. Katarína Máziková, PhD.

Zástupca vedúcej projektu : Ing. Dagmar Boušková, PhD.

Spoluriešitelia :
Ing. Borbélyová Timea, PhD.
Ing. Mateášová Martina, PhD.
Ing. Ondrušová Lucia, PhD.

Doba riešenia projektu : od 1/2010 do 12/2011

Hospodárska kríza vo svete si v súčasnosti vynútila aj zmeny v obchodných spoločnostiach. Mnohé obchodné spoločnosti boli nútené ukončiť svoju podnikateľskú činnosť likvidáciou. Niektoré obchodné spoločnosti riešili a riešia svoju situáciu zmenou vo vlastníckych vzťahoch bez likvidácie. Jedným z riešení je aj vstup do Societas Europea (ďalej len SE) už existujúcej v rámci krajín EÚ (ďalej len EÚ), resp. založenie a vznik SE na Slovensku.

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie dňa 1. mája 2004 znamenal vznik zmien v ekonomike, ktoré sa prejavili aj v možnostiach vykonávania podnikateľskej činnosti. Postupne sa objavujú nové formy podnikania v rámci krajín Európskej únie. Okrem dovtedy známych foriem obchodných spoločností – verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť, sa pre slovenských podnikateľov vytvára prostredie aj pre vznik **Európskej akciovej spoločnosti, Európskej súkromnej spoločnosti alebo Európskeho družstva**.¹

Z historického hľadiska môžeme prvý návrh vzniku akciovej spoločnosti európskeho typu datovať do roku 1959. Tento návrh nebol ďalej rozpracovaný a rokovania o ňom boli pozastavené. Znovu sa problematike európskej akciovej spoločnosti začala odborná verejnosť venovať až po páde komunizmu v Európe okolo roku 1989. Pád železnej opony bol začiatkom globalizácie a otvárania hraníc aj v rámci Európy. Krajiny mali záujem na rozvoj vnútorného trhu v rámci Európy a o odstránenie prekážok v medzištátnej podnikateľskej činnosti, ktorá by bola založená na dohodnutých pravidlách a formách podnikania.

Rizikom pri tvorbe pravidiel pre vznik a fungovanie obchodných spoločností európskeho typu však bolo, že jednotlivé krajiny nechceli zasahovať do vlastných zákonov, ktoré upravovali vznik a existenciu obchodných spoločností. Napriek tomu bola snaha o vytvorenie pravidiel pre vznik a fungovanie obchodných spoločností európskeho typu úspešná a na summite v Nice bol v roku 2000 schválený návrh o vytvorení obchodných spoločností európskeho typu. V nasledujúcich rokoch bolo ešte potrebné, aby zástupcovia krajín EÚ doriešili osobitné otázky registrácie európskych obchodných spoločností, účasti zamestnancov nielen v pracovnoprávnom vzťahu s obchodnou spoločnosťou európskeho typu, ale aj na jej riadení a podobne. Tieto otázky síce zostali v kompetencii členských krajín EÚ, pri ich riešení však členské krajiny prihliadali na legislatívu EÚ. Oficiálne sa môžu

¹ Problematikou Európskej súkromnej spoločnosti a Európskeho družstva sa nebudeme zaoberať.

európske akciové spoločnosti zakladať od októbra 2004 v každej členskej krajine a tieto krajiny musia umožniť vznik týchto foriem obchodných spoločností.

Medzinárodné obchodné spoločnosti vo forme európskych obchodných spoločností boli schválené najmä preto, aby uľahčili voľný pohyb kapitálu v rámci členských krajín EÚ a zjednotili právne normy obchodných spoločností.

Cieľom založenia európskej obchodnej spoločnosti je najmä stratégia manažmentu obchodnej spoločnosti zameraná na upevnenie pozície a získania lepšieho „imidžu“ pri medzinárodných podnikateľských aktivitách. Ďalším, nemenej dôležitým cieľom bolo, aby členské krajiny EÚ ušetrili na nákladoch spojených s administratívnym riadením medzinárodného podnikania, ktoré sa doteraz uskutočňovalo len medzi obchodnými spoločnosťami jednotlivých členských krajín.²

Vznik európskej spoločnosti v rámci Európskej únie umožnilo prijatie Nariadenia Rady ES/ č.2157/2001/ES z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti. Okrem tohto nariadenia sa európskej spoločnosti venuje aj Smernica Rady č. 2001/86/ES, ktorá sa venuje problematike účasti zamestnancov na riadení európskej spoločnosti a Desiatu smernicu Rady o cezhraničných fúziách prijatú v októbri 2005.

Krajiny, ktoré chcú umožniť „európske“ podnikanie v rámci trhu v Európskej únii, musia pristúpiť najskôr k zjednoteniu vlastných právnych noriem, ktoré sa týkajú úprav obchodných spoločností a implementovať do nich nadnárodné právne normy, ktoré sme uviedli v predchádzajúcom odseku.

Európska spoločnosť sa v EÚ nazýva latinským názvom „**Societas Europea**,“ v skratenej verzii SE. Európska spoločnosť má formu akciovej spoločnosti, ktorej podnikateľská činnosť je založená na práve EÚ. Cieľom založenia SE je uľahčiť voľný pohyb kapitálu v rámci členských krajín Európskej únie a tomuto trendu pripraviť aj národné právne úpravy pre obchodné spoločnosti.

V SR vznik európskej spoločnosti právne upravuje zákon č.562/2004Z.z. o európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon o SE). Ostatné formy

² K dosiahnutiu cieľa vytvoriť z EÚ najkonkurencieschopnejšiu ekonomiku na svete by malo prispieť aj vytvorenie európskej spoločnosti, ktorou by sa malo ušetriť ročne až 30 mld. eur ročne na administratívnych nákladoch.

slovenských obchodných spoločností, teda aj slovenskú akciovú spoločnosť, v SR upravuje aj Zákon č. 513/ 1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov. Aktuálny stav je taký, že v SR je možné založiť len európsku akciovú spoločnosť, iné európske spoločnosti slovenská legislatíva neumožňuje založiť. Je potrebné uviesť, že vytvorenie nadnárodnej právnej formy obchodnej spoločnosti nie je v SR prejavom harmonizácie práva, ale priamym vytvorením právnej formy obchodnej spoločnosti bez potreby harmonizácie práva, i keď s tým, že SR sa ponecháva určitá možnosť upravovať niektoré otázky podľa seba.

Nariadenie je právne záväzné, ale v niektorých oblastiach, napríklad účtovníctvo, ustanovuje len rámec a konkrétne, praktické atribúty ponecháva na legislatívnej úprave jednotlivých členských štátov podľa toho, kde má SE sídlo, alebo sídlo zakladá. V SR sa nariadenie a aj smernica vykonávajú zákonom o SE, ktorý zároveň dopĺňa našu právnu úpravu o niektoré ustanovenia tak, aby bola v súlade s nariadením. SE sa tak v SR spravuje³:

1. nariadením,
2. v prípadoch uvedených v tomto nariadení stanovami SE,
3. v prípadoch neupravených nariadením:
 - ustanoveniami zákona o SE,
 - ustanoveniami obchodného zákonníka o akciovej spoločnosti,
 - ustanoveniami stanov SE za rovnakých podmienok ako v prípade akciovej spoločnosti.

„Európska spoločnosť je právnickou osobou, ktorá sa zapisuje do obchodného registra podľa osobitného zákona.“⁴ Do obchodného registra sa zapisuje v tej krajine, v ktorej má sídlo.

Zároveň musí byť zapísaná aj v Úradnom vestníku Európskej únie a to do jedného mesiaca po zápise podľa národného práva členského štátu.

Na tomto mieste môžeme konštatovať, že pre podnikateľskú prax je SE obdobou akciovej spoločnosti, má však nové prvky a prináša výhody pre už existujúce akciové spoločnosti, ale aj pre novovznikajúce akciové spoločnosti. V SR môže akciová spoločnosť vznikáť od decembra 2004, ale do obchodného registra bola prvá akciová spoločnosť európskeho typu zapísaná až v októbri 2005.

³ Csach, K.: Societas Europea (SE) – Európska spoločnosť. www.pravo.upjs.sk. 2006.

⁴ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, § 27, ods. 2

Spôsoby založenia európskej spoločnosti

Európsku spoločnosť je možné založiť štyrmi spôsobmi. Spôsoby založenia európskej spoločnosti sú nasledovné:

1. fúzia akciových spoločností,
2. vytvorenie spoločnej holdingovej spoločnosti,
3. založenie dcérskej európskej spoločnosti,
4. zmena právnej formy.

Schéma č. 1 : Spôsoby založenia európskej spoločnosti

Európska spoločnosť môže byť založená nasledovnými spôsobmi:

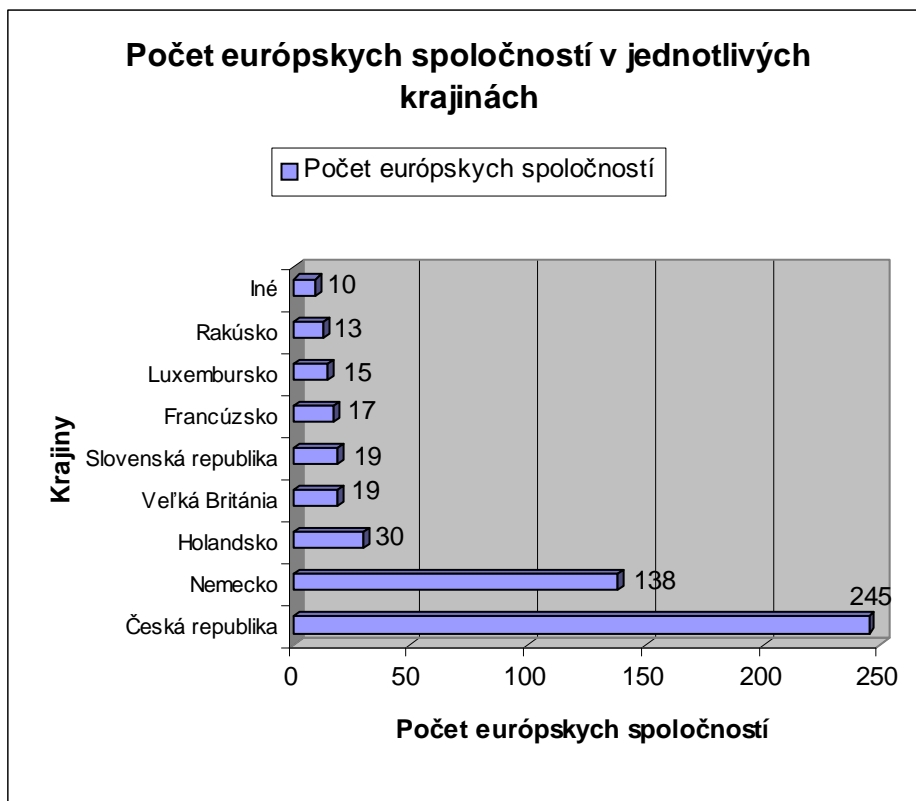
1. Fúzia akciových spoločností.
2. Vytvorenie spoločnej holdingovej spoločnosti.
3. Založenie dcérskej európskej spoločnosti.
4. Zmena právnej formy.

Za pomerne krátke obdobie od roku 2004 vzniklo v Európskej únii približne 500 európskych spoločností. Na európsku spoločnosť sa zatiaľ transformovali hlavne nadnárodné spoločnosti, ktoré uskutočnili cezhraničné fúzie a cezhraničné presuny svojich sídiel. Najviac založených európskych spoločností je v Českej republike (viď tabuľka ďalej). Jedným z dôvodov môže byť aj fakt, že práve Česká republika dokáže poskytnúť podnikateľom poradenstvo v otázkach založenia tohto typu obchodných spoločností.

Tabuľka č. 1: Počet európskych spoločností⁵

Poradie	Krajina	Počet európskych spoločností
1.	Česká republika	245
2.	Nemecko	138
3.	Holandsko	30
4.	Veľká Británia	19
5.	Slovenská republika	19
6.	Francúzsko	17
7.	Luxembursko	15
8.	Rakúsko	13
9.	Iné	10
	SPOLU	506

Graf č. 1: Počet európskych spoločností v jednotlivých krajinách⁶



⁵ Spracované na základe <http://www.societas-europaea.sk/?lng=sk>.

⁶ Spracované na základe <http://www.societas-europaea.sk/?lng=sk>.

Napriek tomu, že možnosť vzniku SE je členskými krajinami daná už niekoľko rokov, nepovažujeme za možné zhodnotiť celkovo prínos SE pre zlepšenie trhu v EÚ. Základná filozofia SE bola určená legislatívou EÚ, ale konkrétne podmienky mali stanoviť jednotlivé členské krajiny prostredníctvom národnej legislatívy. Členské krajiny majú časový priestor na implementáciu legislatívy EÚ obvykle viac ako 1 rok, čiže konkrétne podmienky na vznik SE boli vytvorené členskými krajinami neskôr. Určitý čas bol potrebný aj na to, aby sa s novou formou obchodnej spoločnosti zoznámila aj podnikateľská verejnosť a posúdila možnosti, podmienky a výhody. Z tohto hľadiska môžeme konštatovať, že hodnotenie vplyvu na rozvoj trhu v EÚ je potrebné odložiť ešte do budúcnosti.

Môžeme však oprávnenne predpokladať, že napriek skutočnosti, že SE sa budú spravovať najmä legislatívou členských krajín, silný štandard unifikovanej právnej úpravy zo strany EÚ bude dávať podnikateľom určitú právnu istotu medzinárodného podnikania a spoločníci ju pri zakladaní obchodnej spoločnosti budú využívať.

Význam SE pre spoločný trh Európskej Únie

Európska spoločnosť ako novodobá forma podnikania v Európskej únii plní niekoľko významných úloh pre spoločný trh Európskej únie. Medzi ne môžeme zaradiť nasledovné:

- skvalitnenie podnikateľského prostredia EÚ,
- zosúladenie systémov riadenia spoločností v EÚ,
- vytvorenie podmienok na účasť zamestnancov na riadení,
- premiestnenie sídla SE,
- ochrana menšinových akcionárov a veriteľov.

Skvalitnenie podnikateľského prostredia EU

Nariadenie Rady ES/č. 2157/2001/ES o stanovách európskej spoločnosti (ďalej len nariadenie Rady EÚ), ktoré bola zároveň doplnené o Smernicu Rady 2001/86/ES o účasti zamestnancov na riadení (ďalej len smernica), nadobudli účinnosť v roku 2004 a umožnili obchodným spoločnostiam plánovať a vykonávať svoju reorganizáciu⁷ v rámci celého hospodárskeho priestoru EU a nebyť pritom obmedzené povinnosťou zvoliť si formu obchodnej spoločnosti podľa práva jednotlivých členských štátov. S nárastom podnikateľských činností sa jednotlivé formy obchodných spoločností stávajú

⁷ Reorganizácia predpokladá, že existujúce spoločnosti z rôznych členských štátov majú možnosť kombinovať svoj potenciál prostredníctvom fúzií.

nepostačujúcimi pre tak široký hospodársky priestor a predstavujú prekážku pri vytváraní skupín obchodných spoločností z rôznych členských štátov.

Prijaté nariadenie pripravilo podmienky pre vznik obchodných spoločností podnikajúcich na základe práva priamo uplatniteľného vo všetkých členských štátoch a tiež v Nórsku, Islande a Lichtenštajnsku a vyhnúť sa tak právnym a technickým problémom ktoré vznikajú existenciou rôznych národných právnych systémov. Obchodné spoločnosti sa môžu spájať, alebo vytvárať holdingové spoločnosti alebo spoločné dcérske spoločnosti, ktoré budú schopné pracovať v rámci celého vnútorného trhu EÚ.

Nariadenie tiež vytvára tlak na členské štáty EU aby zjednodušovali a zatraktívňovali svoje podnikateľské prostredie. Otázky vzniku SE, jej správy a riadenia a finančnej štruktúry síce rieši nariadenie, ale problémy týkajúce sa regulácie trhu, bankrotov a daní ponecháva v kompetencii členských krajín. Keďže obchodné spoločnosti majúce právnu formu európskej spoločnosti môžu svoje sídlo presúvať z jedného právneho rámca do iného bez potreby presunúť aj aktíva, logicky pôjdu do krajiny, ktorá bude mať pre nich atraktívne podnikateľské prostredie.

Vznik novej právnej formy má význam aj pre spoločnosti mimo EU, najmä zo Spojených štátoch Amerických, kde po známych škandáloch spoločností WorldCom a Enron investori kladú väčší dôraz na spoločenskú kultúru a riadenie, a teda preferujú právny systém podobný americkému. Najbližšie k nemu má britský systém, čiže sa dá očakávať, že niektoré spoločnosti zo Spojených štátov amerických budú registrovať svoje sídlo SE vo Veľkej Británii, ale výrobnú prevádzku budú mať napríklad na Slovensku.

Zosúladenie systémov riadenia spoločností v EÚ

Ďalším prínosom nariadenia je stanovenie **monistického systému riadenia** (jednostupňový systém riadenia) a **dualistického systému riadenia** (dvojstupňový systém riadenia), čo zjednocuje rozdielne prístupy k riadeniu obchodných spoločností v EU. Každá obchodná spoločnosť, ktorá má formu SE si tak môže vybrať systém, ktorý jej je bližší. Pri dualistickom systéme riadenia má SE riadiaci orgán a dozorný orgán a pri monistickom systéme je riadená správnym orgánom. V podmienkach SR zákon o SE pri dualistickom systéme uvádza predstavenstvo a dozornú radu zhodnú s akciovou spoločnosťou podľa Obchodného zákonníka a ustanovuje pravidlá pre monistický systém tak, aby sa ním mohli riadiť aj SE, ktoré majú sídlo v SR. Členovia orgánov sú volení na maximálne šesť rokov s možnosťou znovuzvolenia, avšak na najviac šesťročné obdobie.

Štatutárnym orgánom pri monistickom systéme je v SR správna rada, ktorá riadi činnosť SE, určuje zásadné zámery jej podnikateľskej činnosti a dohliada na ich uskutočňovanie a koná v jej mene. Jej členmi môžu byť fyzické osoby. Ak právne predpisy daného štátu povoľujú, môže byť členom orgánov aj právnická osoba. V SR táto možnosť nie je povolená. Ak stanovy neurčia inak, má správna rada troch členov, z ktorých každý je oprávnený konať v mene SE. Správna rada môže tiež poveriť konaním v mene SE jedného alebo viacerých výkonných riaditeľov, ktorých volí aj odvoláva. Výkonnými riaditeľmi môžu byť aj členovia správnej rady pokiaľ väčšina členov správnej rady naďalej nebude výkonnými riaditeľmi.

Najvyšším orgánom SE je valné zhromaždenie. Podľa zákona o SE môže požadovať zvolanie valného zhromaždenia akcionár, alebo akcionári, ktorý vlastní akcie v menovitej hodnote najmenej 5 % základného imania, alebo aj menej, ak je to určené v stanovách. Okrem akcionárov zvoláva valné zhromaždenie predstavenstvo respektíve správna rada a to spôsobom a v termíne určenom stanovami.

Vytvorenie podmienok pre účasť zamestnancov na riadení

Snaha o jednotný korporátny zákon bola v EÚ už v roku 1965, kedy skupina expertov navrhla štatút európskej spoločnosti. Ten bol však pre svoju komplikovanosť a problém účasti zamestnancov na riadení odmietnutý. Súčasné nariadenie bolo preto doplnené o už vyššie uvedenú smernicu, ktorou sa upravujú podmienky účasti zamestnancov na riadení, a to v podobe informovania a konzultovania zástupcov zamestnancov vedením SE a v niektorých prípadoch aj priamo ich účasť na rozhodovaní predstavenstva, najmä pri premiestnení, alebo zániku prevádzkarní, alebo príslušných organizačných zložiek, alebo pri hromadnom prepúšťaní.

V SR sú ustanovenia o účasti zamestnancov na riadení SE obsahom druhej časti zákona o SE. Účasť zamestnancov na riadení je postupom mechanizmov, na základe ktorého môžu zamestnanci pôsobiť na rozhodovanie spoločnosti. Zahŕňa právo na informovanie⁸ a prerokovanie⁹, ale môže zahŕňať aj právo voliť, byť volený, alebo vymenovať, odporúčať, alebo nesúhlasiť s voľbou alebo vymenovaním členov správnej rady a dozornej rady európskej spoločnosti, ak je to ustanovené v dohode o spôsobe a rozsahu účasti zamestnancov

⁸ Informovaním je podľa ods. 4 §36 zákona o SE poskytovanie informácií predstavenstvom, alebo správnu radou SE osobitnému vyjednávaciemu orgánu, výboru zamestnancov alebo zástupcom zamestnancov, ktoré sa týkajú európskej spoločnosti

⁹ Prerokovanie je dialóg a výmena názorov medzi osobitným vyjednávacím orgánom, výborom zamestnancov, zástupcami zamestnancov alebo zamestnancami a predstavenstvo alebo správnu radou SE, ktorý umožňuje vyjadriť stanovisko k plánovaným opatreniam predstavenstva alebo správnej rady SE.

európskej spoločnosti na jej riadení.

Dohoda o spôsobe a rozsahu účasti zamestnancov na riadení SE sa vyjednáva prostredníctvom Osobitného vyjednávacieho orgánu zamestnancov s príslušnými orgánmi právnických osôb priamo zúčastnenými na vzniku SE. V podmienkach SR sa na vymenovanie, alebo voľbu členov Osobitného vyjednávacieho orgánu vzťahujú ustanovenia §244 Zákonníka práce¹⁰. Na každých 10% zamestnancov by mal pripadať jeden člen Osobitného vyjednávacieho orgánu. Dohoda o spôsobe a rozsahu účasti zamestnancov na riadení SE musí byť písomná a okrem rozsahu účasti zamestnancov na riadení ustanovuje aj Výbor zamestnancov, prostredníctvom ktorého sa zamestnanci na riadení zúčastňujú. Počet členov Výboru zamestnancov, spôsob ich voľby a jeho oprávnenie vo vzťahu k predstavenstvu, alebo k správnej rade SE, upravia stanovy na základe výsledku rokovania o účasti zamestnancov v SE. Účasť zamestnancov na riadení sa môže vykonávať aj inak ako prostredníctvom Výboru zamestnancov, ale musí to byť ustanovené v Dohode o spôsobe a rozsahu účasti zamestnancov na riadení.

Premiestnenie sídla SE

Jedným zo zámerov vytvorenia SE bola možnosť voľného preloženia jej sídla podľa toho, v ktorej členskej krajine EU je jej fungovanie výhodnejšie. Keďže SE sa spravuje právnym poriadkom tej krajiny, v ktorej má sídlo, vytvára to tlak na vlády krajín EU, aby vytvárali čo najlepšie podnikateľské prostredie. Preloženiu SE sa venuje článok 8 nariadenia, podľa ktorého preloženie nesmie viesť k likvidácii SE, alebo k vzniku novej právnickej osoby.

Riadiaci orgán SE musí pripraviť a zverejniť návrh preloženia, ktorý bude obsahovať aj právne a ekonomické následky preloženia a dôsledky preloženia na spoločníkov, veriteľov a zamestnancov, ako aj na účasť zamestnancov na riadení. Spoločníci a veritelia môžu tento návrh preskúmať najmenej mesiac pred konaním valného zhromaždenia týkajúceho sa preloženia sídla SE. Návrh preloženia musí byť zverejnený najmenej dva mesiace, kým je možné prijať o ňom rozhodnutie. Preloženie nadobúda účinnosť dňom zápisu SE do registra jej sídla.

V podmienkach SR umožňuje premiestnenie¹¹ sídla SE zo zahraničia §26 Obchodného zákonníka. V zákone o SE sa premiestnením sídla zaoberá druhý diel prvej časti zákona.

¹⁰ Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

¹¹ V obchodnom zákonníku, ako aj v zákone o SE sa používa výraz „premiestnenie“, kým v preklade nariadenia 2157/2001 o SE výraz „preloženie“.

Nariadenie je v ňom doplnené o požiadavku, že návrh na premiestnenie sídla musí obsahovať aj určenie primeranej kúpnej ceny za akcie, ktoré je SE povinná odkúpiť od akcionára, ktorý s premiestnením nesúhlasí. Súvisí to s ochranou menšinových akcionárov.

Ochrana menšinových akcionárov a veriteľov

Nariadenie prenecháva spôsob ochrany menšinových akcionárov a veriteľov legislatíve členských štátov EU. V zákone o SE je takýto spôsob ochrany súčasťou dielov o premiestnení sídla, založení SE zlúčením, alebo splynutím a dielu o založení holdingovej SE. V SR ochrana menšinových akcionárov spočíva v tom, že každý akcionár, ktorý na valnom zhromaždení hlasoval proti navrhovanému opatreniu (o premiestnení sídla, založení SE zlúčením, alebo splynutím, alebo o založení holdingovej SE) má právo požadovať, aby od neho spoločnosť odkúpila akcie za primeranú cenu. V prípade, že kúpna cena nie je primeraná, má každý dotknutý akcionár právo na vyrovnanie vo forme peňažného doplatku vo výške určenej súdom¹².

Ochrana veriteľov podľa zákona o SE spočíva v primeranom zabezpečení neuhradených pohľadávok veriteľov, ak sa v dôsledku vzniku SE, alebo jej premiestnenia do zahraničia zhorší ich vymožitelnosť. Zákon o SE však už neuvádza, ako sa má zhoršenie vymožitelnosti posudzovať a tiež čo sa rozumie pod „primeraným zabezpečením“.

Charakteristika akciovej spoločnosti európskeho typu

Základným právnym predpisom pre založenie a vznik akciovej spoločnosti európskeho typu v SR je zákon č. 562/2004Z.z. o európskej spoločnosti v znení neskorších predpisov a Obchodný zákonník. Ak sa v praxi vyskytne nejaká skutočnosť, ktorá nie je upravená v týchto právnych predpisoch, akciová spoločnosť európskeho typu sa riadi legislatívou, ktorá je v SR prijatá pre „klasickú“ akciovú spoločnosť.

Akciová spoločnosť európskeho typu má právnu subjektivitu, ako ostatné obchodné spoločnosti. Namiesto označenia „a.s.“ musí k svojmu obchodnému menu pripojiť skratku SE (Societas Europea).

¹² V podmienkach SR je v prípade, že sa jedná o nesúhlas menšinového akcionára so založením SE splynutím, alebo zlúčením, potrebné uplatniť aj §218j Obchodného zákonníka.

Do obchodného registra sa povinne zapisuje každá európska akciová spoločnosť v súlade s právnymi predpismi členskej krajiny EÚ, v ktorej má akciová spoločnosť európskeho typu sídlo. Po zápise obchodného registra musí byť vznik akciovej spoločnosti európskeho typu oznámený aj v Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev. Funkciu centrálného registra vykonáva v SR aj pre akciové spoločnosti európskeho typu obchodný register.

Obdobne ako akciová spoločnosť, aj európska akciová spoločnosť musí pri svojom založení vytvoriť základné imanie, ktoré je tvorené určitým počtom akcií s určenou menovitou hodnotou. Súhrn menovitých hodnôt všetkých emitovaných akcií musí zodpovedať sume základného imania. Menovitá hodnota akcie a základného imania musí byť vyjadrená celým kladným číslom. Akcie akciovej spoločnosti európskeho typu musia byť všetky voľne prevoditeľné, ale nemusia byť obchodované (kótované) na burze.

Povinná **suma základného imania** pri založení akciovej spoločnosti európskeho typu je **120 000 EUR**. Minimálna suma zákonného rezervného fondu nie je striktno určená, pri jeho tvorbe sa akciová spoločnosť európskeho typu riadi právnymi normami platnými v príslušnom členskom štáte.¹³ V súlade s právnymi normami v SR je to povinnosť zriadiť zákonný rezervný fond už pri založení akciovej spoločnosti, ktorý musí obchodná spoločnosť dopĺňať každý rok v sume 10% z čistého účtovného zisku, až kým zákonný rezervný fond nedosiahne výšku minimálne 20% z hodnoty základného imania, čo v prípade akciovej spoločnosti európskeho typu je minimálne 24 000 EUR.

Každý akcionár ručí za záväzky európskej spoločnosti akciového typu len do výšky svojho upísaného vkladu, čiže neručí osobne celým svojím majetkom. Akciová spoločnosť európskeho typu ručí za svoje záväzky celým svojím majetkom.

Ako sme už uviedli, európska spoločnosť bola z hľadiska práva vytvorená s cieľom uľahčenia medzinárodného podnikania, čiže na rozvoj trhu medzi členskými štátmi. Z uvedeného vyplýva, že SE má svoje **výhody**, z ktorých za najväčšiu považujeme **možnosť zmeny sídla** z jednej členskej krajiny EÚ do inej členskej krajiny bez toho, aby SE zanikla a musela znovu vzniknúť (zmena sídla sme sa venovali v predchádzajúcej kapitole).

SE má prvotne sídlo v tej členskej krajine, kde bola založená a vznikla zápisom do národného registra – v SR je to obchodný register. Zmena sídla môže mať za následok

¹³ Právne predpisy členského štátu vyžadujúce vyššie upísané základné imanie pre obchodné spoločnosti na určité druhy činností sa vzťahujú na SE so sídlom v tomto členskom štáte.

posilnenie pozície SE, zmenu dohliadajúcich štátnych úradov, preto sa za sídlo zvolí krajina so stabilným právnym systémom.

Náklady SE, ktoré vznikli s premiestnením SE z inej krajiny, ako aj ostatné náklady, ktoré súviseli so založením SE, ako sú napr. marketingové náklady, tlmočník, poradenské služby, predstavujú pre SE náklady, ktoré ovplyvnia výsledok hospodárenia v bežnom účtovnom období.

Ďalšou výhodou je **jednoduchšie a operatívnejšie riadenie SE** a zníženie nákladových položiek na správu a riadenie SE. Pri monistickom systéme je to správna rada bez dozorného orgánu, kde jej predseda je súčasne aj štatutárny orgán SE. Túto výhodu považujeme za základný rozdiel medzi SE a slovenskou akciovou spoločnosťou, ktorá musí mať povinne vytvorený riadiaci orgán čiže predstavenstvo a dozornú radu ako kontrolný a dozorný orgán.

Z pohľadu daňového sa za výhodu považuje **možnosť výberu krajiny**, kde bude mať SE sídlo, aby tak maximálne využila najvhodnejší daňový systém v rámci EÚ. Na SE sa vzťahujú daňové zákony tej členskej krajiny, v ktorej má sídlo. SE tak môže využívať nízke daňové zaťaženie napríklad na Cypre alebo v Írsku, ale môže využiť aj nepriame daňové pozitíva (napríklad holdingový režim využívaný v Holandsku). Presunom sídla SE môže samotná obchodná spoločnosť riešiť až optimalizáciu zdanenia obchodných transakcií realizovaných v rámci jej podnikania, napríklad zdaňovanie predaja pohľadávok (postúpenie pohľadávok) alebo pri predaji obchodného podielu. V prípade, že má európska spoločnosť sídlo na území jedného štátu a prevádzkareň na území iného štátu, musí zdaňovať príjmy v štáte, kde má sídlo a zároveň v štáte, kde má stálu prevádzkareň.

Možnosť výberu členskej krajiny sídla a premiestňovanie bez obmedzenia v rámci EÚ dáva priestor, aby SE využila výhodnejšie právne podmienky a tak obmedzí vplyv napríklad slovenských úradov. V takom prípade sa všetky prípadné spory musia riešiť podľa práva členskej krajiny sídla, aj je tam potrebné doručovať písomnosti.

Nemenej dôležitou výhodou pre SE je možnosť **využiť zmluvy o ochrane investícií**, ktoré uzavrela SR s inými členskými štátmi EÚ.

Okrem výhod si musí obchodná spoločnosť, ktorý by chcel založiť SE, byť vedomá aj prípadných **nevýhod** (posúdenie významnosti nevýhod je na samotnom zakladateľovi). Ako nevýhody môžeme uviesť, komplikovaný proces založenia SE, povinná účasť zamestnancov na riadení SE, ďalej že SE môže mať zatiaľ formu len akciovej spoločnosti; zakladateľmi SE sa môžu stať len právnické osoby (fyzické osoby nemajú túto možnosť povolenú); počas existencie SE sa môžu vyskytnúť problémy pri realizácii účasti na riadení SE zo strany zamestnancov (v SR takáto možnosť nie je) a taktiež že absentuje definícia ceny pri premiestnení SE z jednej členskej krajiny do druhej.

Zrušenie, likvidácia, platobná neschopnosť a zastavenie platieb

V prípade zrušenia, likvidácie, platobnej neschopnosti a zastavenia platieb nariadenie Rady EÚ nemá špeciálne požiadavky kladené na európsku spoločnosť. Uvedené zmeny sa riadia právnymi predpismi, ktoré by sa použili pre akciovú spoločnosť založenú podľa práva členského štátu, kde má európska spoločnosť svoje sídlo.

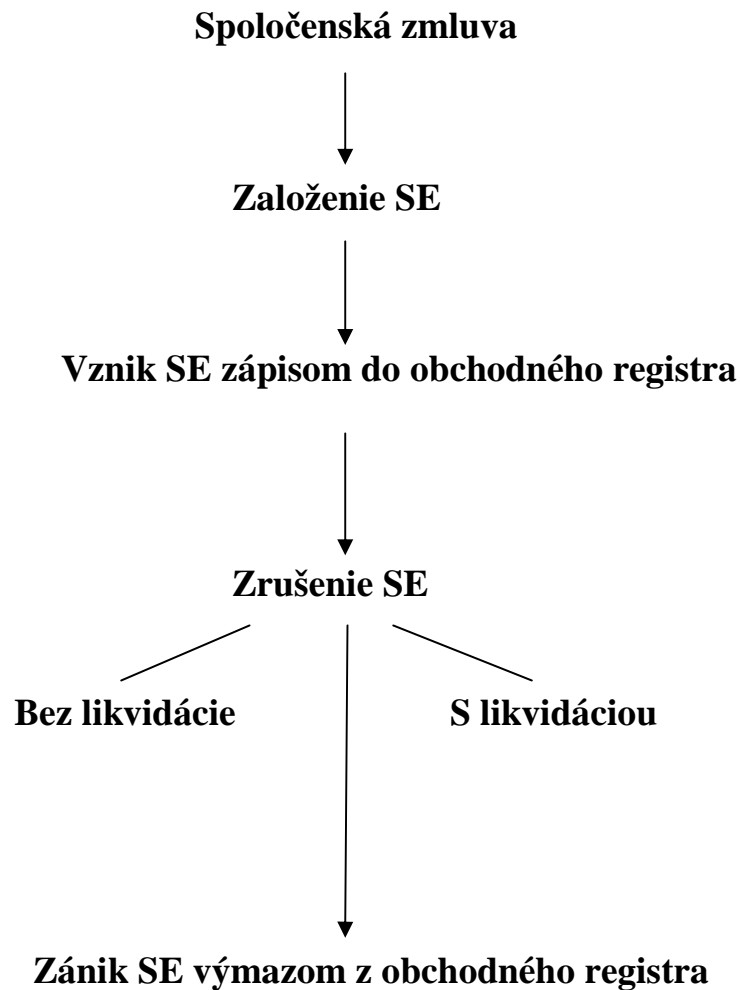
Vznik a založenie akciovej spoločnosti európskeho typu

Ako sme už uviedli, SE môže byť založená viacerými spôsobmi, ale vzniká zápisom do obchodného registra príslušnej členskej krajiny. **Spôsoby založenia SE sú fúzia, vytvorenie holdingu, založenie dcérskej spoločnosti, zmena právnej formy alebo založenie dcérskej spoločnosti inej európskej spoločnosti.**

Spôsoby založenia SE sú upravené v Nariadení Rady ES 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti. Základným znakom, ktorý musí byť prítomný pri všetkých spôsoboch založenia SE, je tzv. **cudzí prvok** – čiže nejaký vzťah jedného členského štátu k inému členskému štátu.

Proces vzniku SE sa musí riadiť podľa Obchodného zákonníka, čo zobrazuje schéma č. 2: Proces vzniku SE.

Schéma č. 2: Proces vzniku SE



Fúzia akciových spoločností

Fúzia je najčastejším spôsobom založenia akciovej spoločnosti európskeho typu. Pri fúzii akciových spoločností do európskej spoločnosti ide o vznik európskej spoločnosti, kde dve alebo viac akciových spoločností z rôznych členských štátov Európskej únie uskutočnia fúziu **zlúčením** alebo **splynutím**. Nástupníckou spoločnosťou je európska spoločnosť. Podmienkou je, aby sa aspoň dve zakladajúce spoločnosti spravovali odlišným právnym poriadkom.

Základný rozdiel medzi dvoma formami fúzie sú v tom, že pri zlúčení dochádza k zániku akciových spoločností s likvidáciou, ktoré zakladajú novú SE. Pri fúzii splynutím zakladajúce akciové spoločnosti zanikajú tiež, ale bez likvidácie.

Schéma č. 3: Fúzia zlúčením¹⁴.

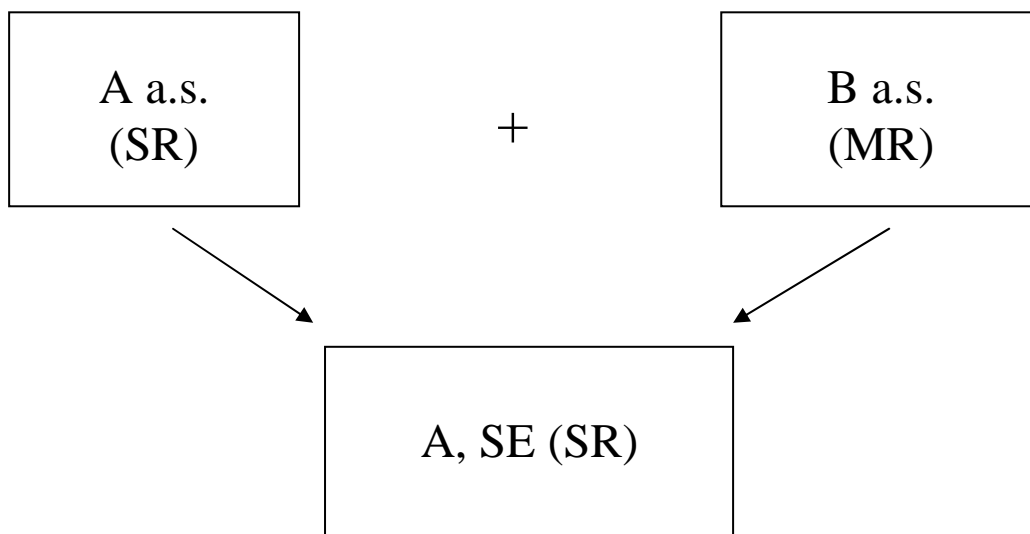
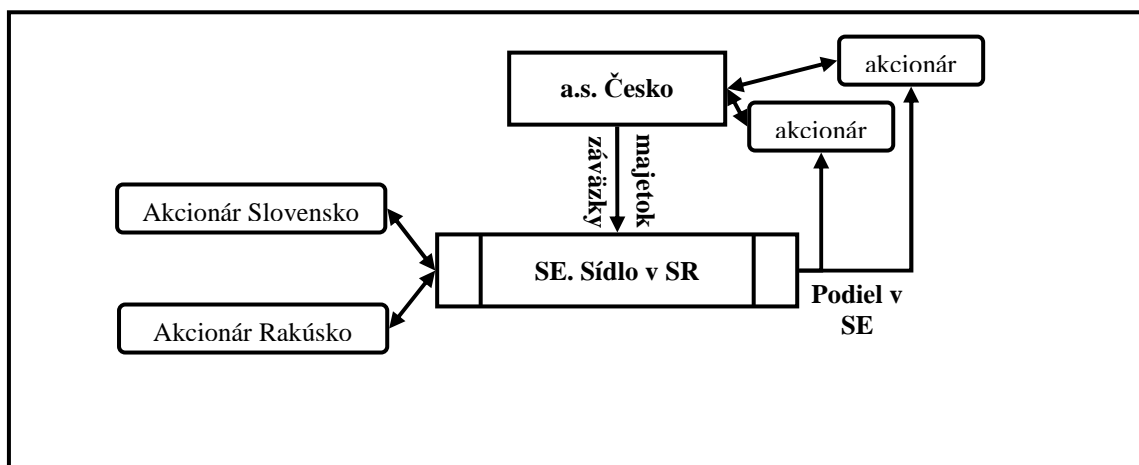


Schéma č. 4: Fúzia akciových spoločností zlúčením.



¹⁴ MR znamená Maďarská republika

Z hľadiska účtovníctva môžeme fúziu zlúčením znázorniť na súvahách obchodných spoločností nasledovne:

Strana aktív	Súvaha A, a.s. (SR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Strana aktív	Súvaha B, a.s. (MR)	Strana pasív
Bankové účty		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Strana aktív	Súvaha A, SE (SR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok		Základné imanie (A+B)
Bankové účty		
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Proces fúzie sa riadi zmluvne dohodnutými skutočnosťami, medzi ktoré môžeme zaradiť identifikácie zmluvných strán, určenie názvu a sídla novovzniknutej SE, určenie výmenného pomeru akcií; podmienky rozdelenia základného imania novovzniknutej SE medzi jednotlivé akcie; dátum, odkedy sa činnosti SE budú pre účely právne a pre účely účtovníctva považovať za činnosti SE; stanovy SE; určenie podmienok účasti zamestnancov SE na riadení SE, dátum, od ktorého sa akcionári SE môžu podieľať na zisku SE a podobne. Všetky skutočnosti, ktoré si spoločnosti môžu dohodnúť nie sú striktne určené, je to na zvážení a rozhodnutí spoločností.

Pri fúzii zlúčením pôvodná akciová spoločnosť B a.s. zanikne a zlúči sa do nástupníckej akciovej spoločnosti európskeho typu A, SE, ktorá si ponechá svoje obchodné meno, len zmení právnu formu, o čom svedčí aj zmena skratky pri obchodnom mene (z a.s. na SE). Základné imanie spoločnosti B, a.s., ktorá sa zlučuje, prechádza na nástupnícku spoločnosť A, SE, čiže aj akcionári pôvodnej akciovej spoločnosti A, a.s. sa stanú akcionármi novej akciovej spoločnosti európskeho typu A, SE.

Schéma č. 5: Fúzia splynutím.

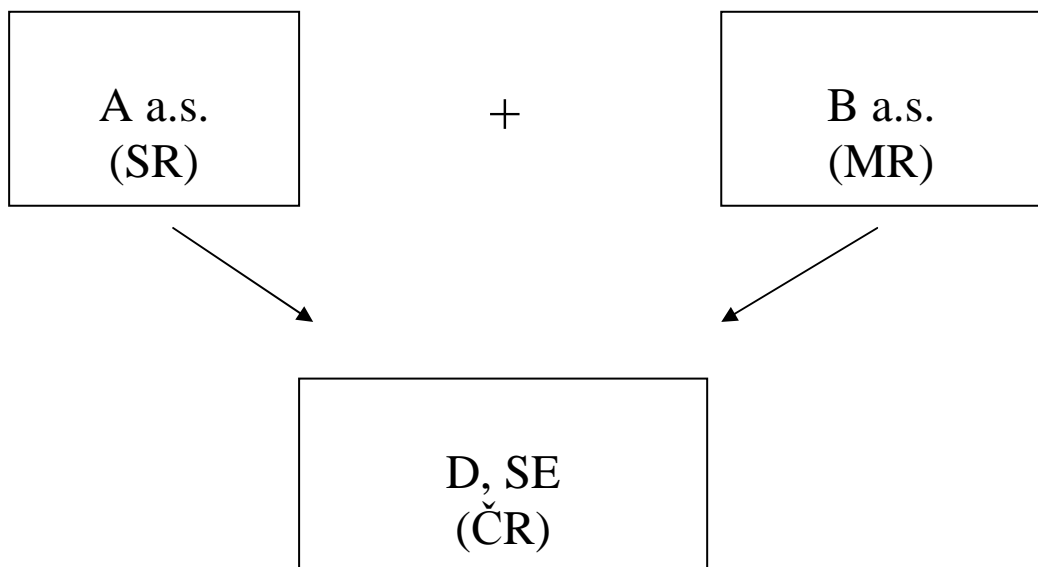
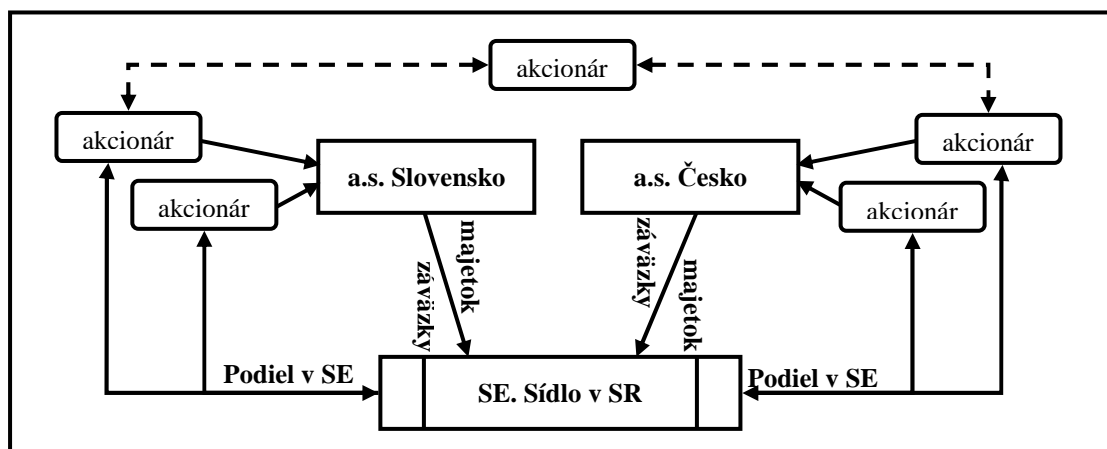


Schéma č. 6: Fúzia akciových spoločností splynutím



Z hľadiska účtovníctva môžeme fúziu splynutím na súvahách obchodných spoločností zobrazit' nasledovne:

Strana aktív	Súvaha A, a.s. (SR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Strana aktív	Súvaha B, a.s. (MR)	Strana pasív
Bankové účty		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Strana aktív	Súvaha D, SE (ČR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok		Základné imanie (A+B)
Bankové účty		
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Pri fúzii splynutím vzniká SE splynutím minimálne dvoch akciových spoločností, ktoré majú sídlo v rôznych členských štátoch. Pôvodné akciové spoločnosti zanikajú bez likvidácie a splyývajú do novovzniknutej akciovej spoločnosti so sídlom obvykle v členskom štáte inom, ako boli členské štáty zanikajúcich akciových spoločností. Základné imanie spoločností A, a.s. a B, a.s. prechádza na nástupnícku D, SE a akcionári pôvodných akciových spoločností sa stávajú akcionármi novej akciovej spoločnosti európskeho typu.

Podľa článku 20 nariadenia je pri vzniku SE zlúčením a splynutím potrebné pripraviť návrh podmienok zlúčenia, ktorý okrem iného musí obsahovať:

- a) názov a sídlo predmetných spoločností s navrhovaným názvom a sídlom SE,
- b) výmenný pomer akcií a výšku náhrady,
- c) podmienky rozdelenia akcií v SE,
- d) dátum, od ktorého držba akcií v SE oprávni držiteľov podieľať sa na zisku a akékoľvek osobitné podmienky ovplyvňujúce toto oprávnenie,
- e) dátum od ktorého sa obchody zlučovaných spoločností budú na účely účtovníctva považovať za obchody SE,
- f) práva, ktoré SE priznáva držiteľom akcií, na ktoré sa viažu osobitné práva, ako aj držiteľom cenných papierov iných ako akcií alebo opatrenia navrhnuté vo vzťahu k nim,
- g) akákoľvek osobitná výhoda priznaná znalcom preskúmajúcim návrh podmienok zlúčenia spoločnosti alebo členom správnych riadiacich, dozorných alebo kontrolných orgánov zlučovaných spoločností,
- h) stanovky SE,
- i) informácie o postupoch pre určenie spôsobov účasti zamestnancov na riadení podľa smernice 2001/86/ES,
- j) iné doplňujúce údaje.

Okrem spísaných podmienok v návrhu zlúčenia musia spoločnosti zverejniť vo vnútroštátnej tlači informácie o uskutočnenom zlúčení alebo splynutí a tým vytvorení novej európskej spoločnosti.

Pri **zlúčení** musia zároveň nastať okrem uvedených podmienok aj nasledovné účinky a to podľa článku 29 ods. 1 nariadenia Rady EÚ:

- všetok majetok a záväzky každej nadobúdanej spoločnosti sa prevedú na nadobúdajúcu spoločnosť,
- spoločníci nadobúdanej spoločnosti sa stávajú spoločníkmi nadobúdajúcej spoločnosti,
- nadobúdaná spoločnosť zaniká,
- nadobúdajúca spoločnosť získava formu európskej spoločnosti.

Pri **splynutí** musia byť splnené nasledovné účinky a to podľa článku 29 ods. 2 nariadenia Rady EÚ:

- všetok majetok a záväzky nadobúdaných spoločností sú prevedené na európsku spoločnosť,
- spoločníci zlučovaných spoločností sa stávajú spoločníkmi európskej spoločnosti,
- spoločnosti zúčastňujúce sa na splynutí zanikajú.

Vytvorenie spoločnej holdingovej spoločnosti

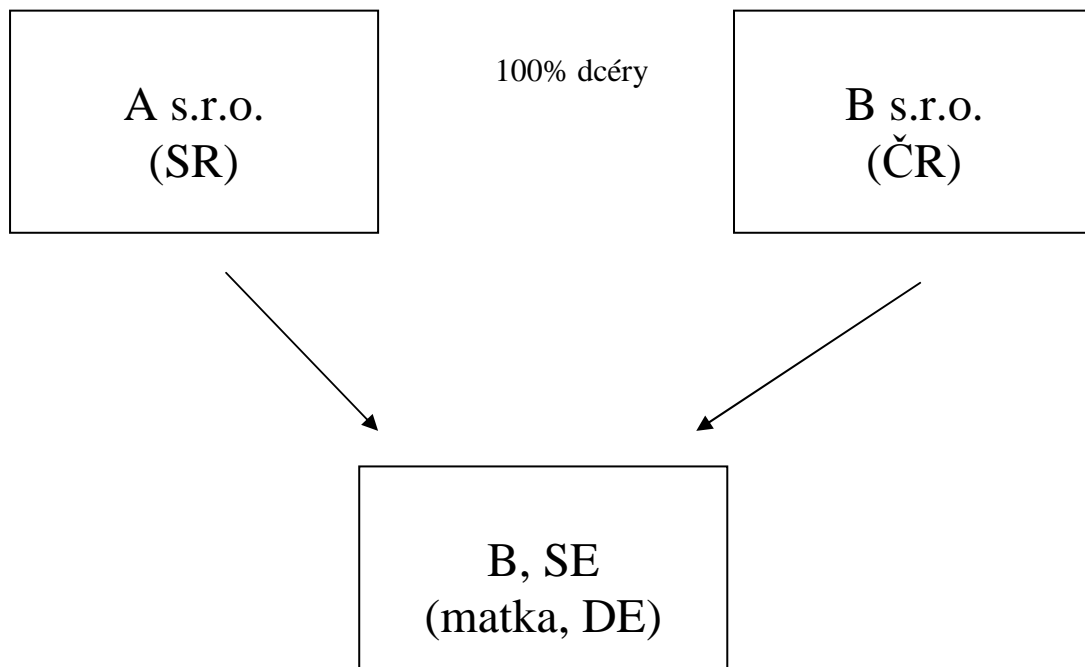
Holdingová spoločnosť je kapitálová spoločnosť vlastniaca kontrolný balík účastín viacerých právne samostatných priemyselných, obchodných alebo bankových spoločností, čo umožňuje koordináciu ich činností a kontrolu. V holdingových spoločnostiach sa právna subjektivita ovládaných spoločností zachováva, ale ich ekonomická samostatnosť sa čiastočne obmedzuje.¹⁵

Pri vytvorení spoločnej holdingovej spoločnosti vo forme európskej spoločnosti ide o vznik európskej spoločnosti aspoň dvomi kapitálovými spoločnosťami, ktoré sa spravujú právom iného členského štátu Európskej únie, resp. ak dané spoločnosti majú dcérsku spoločnosť spravujúcu sa právom iného členského štátu. Akcionári dvoch alebo viacerých akciových spoločností alebo spoločnosti s ručením obmedzeným držia najmenej 50 % hlasovacích práv v týchto spoločnostiach, vložia svoje podiely do novej európskej spoločnosti výmenou za jej akcie. Európska spoločnosť sa tak stane materskou spoločnosťou zakladateľských spoločností.

Proces vytvorenia holdingu sa riadi zmluvne dohodnutými skutočnosťami, medzi ktoré môžeme zaradiť identifikácie zmluvných strán, určenie názvu a sídla novovzniknutej SE, určenie výmenného pomeru podielov; dátum, odkedy sa činnosti SE budú pre účely účtovníctva považovať za činnosti SE; stanovy SE a podobne. Všetky skutočnosti, ktoré si spoločnosti môžu dohodnúť nie sú striktné určené, je to na zvážení a rozhodnutí spoločností.

¹⁵ Ekonomická encyklopédia, str. 324

Schéma č. 7: Vytvorenie spoločnej holdingovej spoločnosti¹⁶.



Z hľadiska účtovníctva môžeme holdingovú spoločnosť na súvahách obchodných spoločností zobrazit' nasledovne:

Strana aktív	Súvaha A, s.r.o. (SR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok	Základné imanie	
Spolu majetok	Spolu vlastné imanie a záväzky	

Strana aktív	Súvaha B, s.r.o. (ČR)	Strana pasív
Bankové účty	Základné imanie	
Spolu majetok	Spolu vlastné imanie a záväzky	

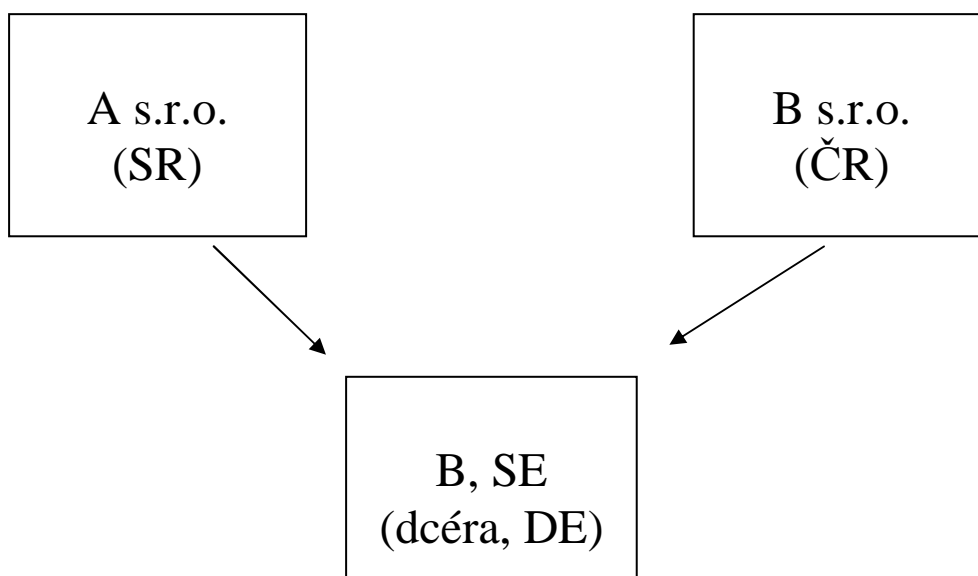
¹⁶ DE znamená Nemecko.

Strana aktív	Súvaha B, SE (SR)	Strana pasív
Dlhodobý finančný majetok		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Založenie dcérskej európskej spoločnosti

Založenie SE ako **dcérskej spoločnosti** je tiež často používaným spôsobom založenia akciovej spoločnosti európskeho typu. Pri založení dcérskej európskej spoločnosti ide o založenie európskej spoločnosti viacerými právnickými osobami alebo jednou európskou spoločnosťou. Založiť dcérsku európsku spoločnosť môžu aj iné právnické osoby ako kapitálové spoločnosti, t.j. založiť dcérsku európsku spoločnosť môžu všetky obchodné spoločnosti, družstvá a iné právnické osoby verejného alebo súkromného práva okrem neziskových organizácií (spoločností). Dcérsku spoločnosť zakladajú zakladatelia podľa národných právnych predpisov pre založenie a vznik akciovej spoločnosti.

Schéma č. 8: Založenie dcérskej európskej spoločnosti.



Z hľadiska účtovníctva môžeme založenie dcérskej spoločnosti na súvahách obchodných spoločností zobrazit' nasledovne:

Strana aktív	Súvaha A, s.r.o. (SR)	Strana pasív
Dlhodobý hmotný majetok		Základné imanie
Dlhodobý finančný majetok		
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Strana aktív	Súvaha B, s.r.o. (ČR)	Strana pasív
Bankové účty		Základné imanie
Dlhodobý finančný majetok		
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

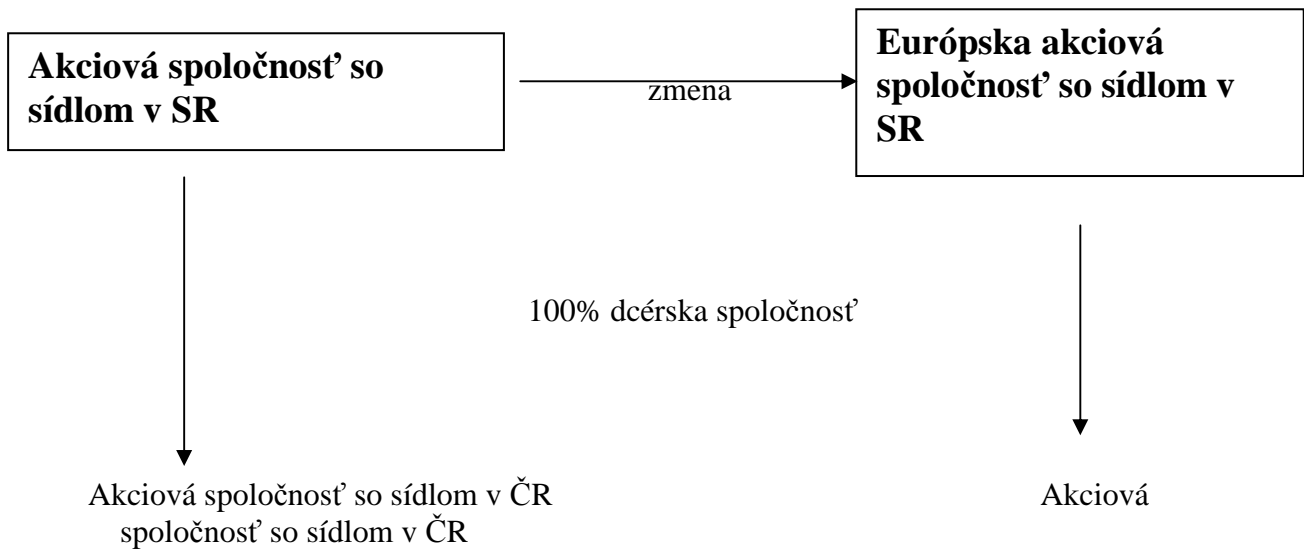
Strana aktív	Súvaha B, SE (DE)	Strana pasív
Bankové účty		Základné imanie
Spolu majetok		Spolu vlastné imanie a záväzky

Zmena právnej formy

Pri premene existujúcej akciovej spoločnosti s formálnym aj materiálnym sídlom na území Európskeho spoločenstva na európsku spoločnosť, platí podmienka, že sa to týka iba akciových spoločností a tá musí mať aspoň dva roky dcérsku spoločnosť, ktorá sa spravovala právom iného členského štátu.

Nedochádza tu k zániku žiadnej obchodnej spoločnosti, zmení sa len právna forma materskej spoločnosti.

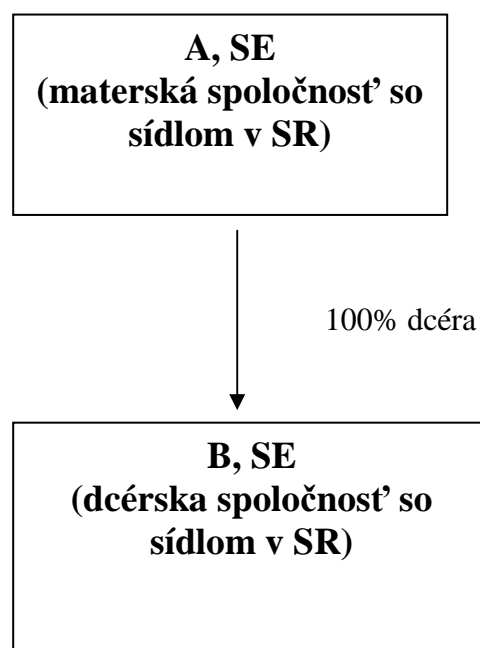
Schéma č. 8: Založenie SE zmenou právnej formy.



Založenie SE ako dcérskej spoločnosti

Akciová spoločnosť európskeho typu môže aj sama založiť dcérsku spoločnosť, ktorá bude tiež akciovou spoločnosťou európskeho typu. Zakladajúca SE sa stane materskou spoločnosťou.

Schéma č. 9: Založenie SE ako dcérskej spoločnosti.



Jednotlivé spôsoby založenia SE sumarizujeme v nasledujúcej tabuľke:

Vznik	Právna forma	Podmienky	Nariadenie o SE	Zákon o SE	Iná právna úprava v SR
Zlúčením	a.s.	Zrušenie bez likvidácie. Aspoň dve spoločnosti sa spravujú právom iných členských štátov EÚ. Prenos aktív a záväzkov na už existujúcu spoločnosť	Oddiel 2	tretí diel	§26 postupov účtovania
Splynutím	a.s.	Zrušenie bez likvidácie. Aspoň dve spoločnosti sa spravujú právom iných členských štátov EÚ. Prenos aktív a záväzkov na novozaloženú spoločnosť	Oddiel 2	tretí diel	§26 postupov účtovania
Založenie holdingovej SE	a.s./s.r.o. alebo ich dcérska spoločnosť	Aspoň dve spoločnosti, alebo ich dcérske spoločnosti/pobočky sa spravujú právom iných členských štátov EÚ. Vznik novej spoločnosti	Oddiel 3	štvrtý diel	§162 - §175 Obchodného zákonníka; §7 postupov účtovania; §16 zákona o účtovníctve
Založenie dcérskej SE	a.s./s.r.o., alebo ich dcérska spoločnosť	Aspoň dve spoločnosti, alebo ich dcérske spoločnosti/pobočky sa spravujú právom iných členských štátov EÚ. Vznik novej spoločnosti	Oddiel 4	-	§162 - §175 Obchodného zákonníka; §7 postupov účtovania; §16 zákona o účtovníctve
Premena na SE	a.s. s dcérskou spoločnosťou	Dcérska spoločnosť sa aspoň dva roky spravuje právom iného členského štátu EÚ. Nedochoádza k zrušeniu ani nevzniká novej spoločnosti	Oddiel 5	-	-

Pri tvorbe SE nešlo o zjednocovanie štandardov používaných v EÚ, prípadne o vytvorenie „nadštandardov“ pre jeden typ obchodnej spoločnosti. Práve naopak, zámerom bolo vytvorenie čo najjednoduchšej právnej formy aplikovateľnej v právnom systéme každého členského štátu EÚ.

Univerzálnosť SE ostala zachovaná, pretože nariadenie o SE sa sústreďuje len na praktické náležitosti vzniku, riadenia a štruktúry SE a zániku, prípadne presunutia sídla SE,

teda toho, čo z hľadiska pan-európskej¹⁷ obchodnej spoločnosti muselo byť nevyhnutne upravené na nadnárodnej úrovni. Operatívne náležitosti, ako napríklad účtovné postupy, ponecháva na legislatíve jednotlivých členských štátov. Tie by sa preto mali snažiť vytvárať podnikateľské prostredie umožňujúce spoločnostiam zakladať SE transparentným a bezproblémovým spôsobom. Do popredia vystupuje potreba harmonizácie účtovníctva v rámci EU a precízne dodržiavanie všetkých účtovných zásad a vernosti a pravdivosti účtovnej závierky.

Oceňovanie majetku a záväzkov cezhraničných fúzií – cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie v Slovenskej republike

Do konca roka 2007 v Slovenskej republike neboli možné tzv. cezhraničné fúzie. Prijatím

Smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2005/56/ES z 26. októbra 2005 o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností sa s účinnosťou 1. januára 2008 novelizoval zákon č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“). Podľa Obchodného zákonníka pod pojmami cezhraničné zlúčenie a cezhraničné splynutie sa rozumie zlúčenie alebo splynutie jednej alebo viacerých slovenských zúčastnených spoločností s jednou alebo viacerými zahraničnými zúčastnenými spoločnosťami. Cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie spoločností je možné iba vtedy, ak všetky zanikajúce zúčastnené spoločnosti a nástupnícka spoločnosť majú obdobnú právnu formu.

Pri cezhraničných zlúčeníach a cezhraničných splynutiach spoločností sa primerane použijú ustanovenia o zlúčeníach alebo splynutiach akciových spoločností a v prípade cezhraničného splynutia, ktorého výsledkom je nástupnícka spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky, aj ustanovenia o vzniku danej právnej formy obchodnej spoločnosti.¹⁸

Rovnako ako pri zlúčení a splynutí obchodných spoločností v Slovenskej republike je potrebné aj pri cezhraničných zlúčeníach a cezhraničných splynutiach vyriešiť viacero otázok a to najmä:

¹⁷ Predpona pan- pochádza z gréčtiny a označuje celo-. Označenie paneurópsky (-a) vylučuje miestny význam a vzťahuje sa na miesta a smery, prekračujúce hranice, ale nie hranice kontinentu. Označenie „paneurópsky (-a)“ je dosť rozšírené a nikto nemá na toto označenie výlučné právo (copyright).

¹⁸ § 69aa ods. 10) zákona č.513/1991 Zb. Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov

- precenenie jednotlivých zložiek majetku a záväzkov na reálnu hodnotu z potreby zostavenia mimoriadnej účtovnej závierky pri zániku obchodných spoločností bez likvidácie,
- vykazovanie oceňovacieho rozdielu z precenenia v mimoriadnej účtovnej závierke zanikajúcej spoločnosti i v otvárací súvahe nástupníckej spoločnosti,
- uzatváranie účtovných kníh a zostavenie mimoriadnej účtovnej závierky v zanikajúcich spoločnostiach ku dňu predchádzajúcemu rozhodnému dňu,¹⁹
- zostavenie otvárací súvahy v nástupníckej spoločnosti.²⁰

V Slovenskej republike oceňovanie majetku a záväzkov pri zlúčení a splynutí obchodných spoločností je upravené v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“) a v Opatrení Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorými sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania pre podnikateľov“). Zákon o účtovníctve uvádza, že reálnou hodnotou²¹ sa oceňuje majetok a záväzky prevzaté nástupníckou spoločnosťou od obchodnej spoločnosti alebo družstva zanikajúcich bez likvidácie. Toto ustanovenie je aplikovateľné na cezhraničné zlúčenia a splynutia iba v tom prípade, ak zanikajúca spoločnosť má sídlo v takom štáte, kde právne úpravy rovnako nariaďujú precenenie majetku a záväzkov zanikajúcej spoločnosti na reálnu hodnotu. Ak ocenenie majetku a záväzkov zahraničnej zanikajúcej spoločnosti je v inej mene ako v mene euro, tak reálna hodnota majetku a záväzkov sa prepočíta na eurá referenčným výmenným kurzom určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v rozhodný deň, ku ktorému sa preberá majetok a záväzky od zahraničnej zanikajúcej spoločnosti. V prípade, ak zahraničnej zanikajúcej spoločnosti nevyplýva z právnej úpravy preceniť majetok a záväzky spoločnosti na reálnu hodnotu, prechádza povinnosť preceniť preberaný majetok a záväzky na reálnu hodnotu nástupníckej spoločnosti.

Rozdiely vzniknuté z precenenia majetku a záväzkov na reálnu hodnotu pri zlúčení alebo splynutí sa účtujú v súlade s ustanovením § 26 ods. 1 postupov účtovania pre podnikateľov. Pri zrušení bez likvidácie sa v účtovníctve zanikajúcej spoločnosti ku dňu

¹⁹ Rozhodný deň je podľa § 69 ods. 6 písm. d) Obchodného zákonníka definovaný ako deň, od ktorého sa úkony zanikajúcich spoločností považujú z hľadiska účtovníctva za úkony vykonané na účet nástupníckej spoločnosti.

²⁰ Podľa zákona o účtovníctve v § 17 ods. 6 sa pri zlúčení spoločností nástupnícka spoločnosť neuzavrie účtovné knihy, ale zisťuje konečné zostatky účtov na účely zostavenia otvárací súvahy k rozhodujúcemu dňu. Na základe podkladov otvárací súvahy nástupnícka spoločnosť pokračuje vo vedení svojich účtovných kníh.

²¹ Reálna hodnota sa rozumie trhovú cenu, cena stanovená kvalifikovaným odhadom alebo posudkom znalca.

predchádzajúcemu rozhodnému dňu rozdiely vzniknuté medzi reálnou hodnotou majetku a záväzkov a účtovnou hodnotou majetku a záväzkov účtujú v závislosti od ich charakteru:

- na účet opravných položiek, ak je reálna hodnota majetku nižšia ako účtovná hodnota
- tohto majetku, pričom pri ich účtovaní sa odhadujú ekonomické úžitky z majetku v nástupníckej spoločnosti,
- na účet rezerv a zohľadňuje sa tvorba rezerv v nástupníckej účtovnej jednotke,
- výsledkovo alebo na účet 414 – Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov, ak ide o cenné papiere a podiely a deriváty, pri ktorých sa účtuje zmena reálnej hodnoty z dôvodu zostavenia účtovnej závierky,
- v ostatných prípadoch na účet 416 – Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení a splynutí; pred účtovaním oceňovacieho rozdielu sa zúčtuje opravná položka.

Účtovné hľadisko európskej spoločnosti

Vzhľadom k tomu, že európska spoločnosť je spoločnosť, ktorá je síce upravovaná nariadením Rady EÚ, jej konkrétnu právnu úpravu a účtovné hľadisko si upravuje každý štát Európskej únie sám. V Slovenskej republike je účtovníctvo upravované zákonom č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Každá spoločnosť – právnická osoba, ktorá má sídlo na území Slovenskej republiky je povinná viesť účtovníctvo odo dňa svojho vzniku až do dňa svojho zániku. Výnimkou je zrušenie spoločnosti bez likvidácie, kedy účtovná jednotka vedie účtovníctvo do dňa, ktorý predchádza rozhodnému dňu.

V prípade európskej spoločnosti, je táto povinná viesť účtovníctvo odo dňa svojho vzniku (dňa zápisu do obchodného registra) do dňa zániku resp. dňa zmeny sídla európskej spoločnosti alebo do dňa, ktorý predchádza rozhodnému dňu. Rozhodný deň je deň určený podľa obchodného zákonníka, ktorý nesmie byť neskorší ako deň nadobudnutia účinkov zlúčenia, splynutia alebo rozdelenia. Európska spoločnosť sa môže rozhodnúť viesť účtovníctvo už odo dňa založenia (odo dňa spísania spoločenskej zmluvy).

Po vzniku európskej spoločnosti so sídlom v Slovenskej republike je táto povinná viesť účtovníctvo podľa Opatrenia MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.

Každá účtovná jednotka je povinná okrem vedenia bežného účtovníctva zostavovať aj individuálnu účtovnú závierku²². Individuálna účtovná závierka je zdrojom informácií o majetkovej a finančnej situácii európskej spoločnosti. Tieto informácie sú poskytované pre široký okruh používateľov. Individuálnu účtovnú závierku sú európske spoločnosti povinné zostavovať podľa Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (IFRS).

Teoretickým základom zostavovania účtovnej závierky podľa IFRS je Konceptný rámec na zostavenie a vykazovanie účtovnej závierky²³, ktorého cieľom je vytvoriť koherentný systém navzájom súvisiacich cieľov a konceptov pre konzistentné rozpoznávanie a oceňovanie prvkov účtovnej závierky a ich zverejnenie. Konceptný rámec nie je samostatný medzinárodný, resp. národný účtovný štandard, nedefinuje štandardy pre špecifické javy v účtovníctve, nie je nadradený medzinárodným, resp. národným účtovným štandardom²⁴.

Účtovnej závierke zostavovanej podľa IFRS sa venuje Konceptný rámec, *IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky* a *IAS 7 – Výkazy peňažných tokov*, v ktorých sa podrobnejšie opisujú jednotlivé súčasti účtovnej závierky, pričom sa kladie dôraz na to, aby každá súčasť účtovnej závierky bola jasne identifikovaná. *IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky* stanovuje všeobecné požiadavky na prezentáciu účtovnej závierky, návody týkajúce sa jej štruktúry a minimálne požiadavky na jej obsah. Predpisuje zásady prezentácie riadnej účtovnej závierky, aby sa zabezpečila porovnateľnosť tak s účtovnými závierkami predchádzajúcich období, ako aj s účtovnými závierkami iných jednotiek. Pri zostavovaní účtovnej závierky podľa IFRS sa musia dodržiavať tieto **všeobecné zásady**:

- verná prezentácia,
- predpoklad pokračovania v činnosti,
- aktuálna báza,
- konzistentnosť prezentácie a klasifikácie položiek,
- významnosť a agregácia,
- zákaz kompenzácie,
- frekvencia vykazovania,

²² Problematike konsolidovanej účtovnej závierky sa nebudeme venovať.

²³ IASC (International Accounting Standards Committee) vydal konceptný rámec pod názvom Konceptný rámec na zostavenie a vykazovanie účtovnej závierky – Framework for the preparation and Presentation of Financial Statement – dnes IASB (International Accounting Standards Board), Framework. O konceptný rámec sa účtovník opera vždy, keď sa rozhoduje o vykazovaní obchodných transakcií alebo udalostí, ktoré nie sú v štandarde jednoznačne regulované alebo ich žiadny štandard nerieši, a v prípadoch, keď musí používať vlastný názor a úsudok pri výbere z povolených alternatívnych prístupov riešenia problému.

²⁴ KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z.: Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Bratislava : IURA EDITION, 2009, s. 34

- porovnateľné informácie.

IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky sa nevzťahuje na štruktúru a obsah účtovnej závierky v priebehu roka v skrátenej štruktúre, ktorá sa pripravuje v súlade s *IAS 34 - Finančné vykazovanie v priebehu účtovného roka*.

Účtovná závierka je štrukturovaná prezentácia finančnej situácie a finančnej výkonnosti jednotky. Cieľom účtovnej závierky je poskytnúť informácie o finančnej situácii, finančnej výkonnosti a peňažných tokoch jednotky, ktoré sú užitočné pre široký okruh používateľov pri prijímaní ekonomických rozhodnutí. Účtovná závierka tiež zobrazuje výsledky starostlivosti manažmentu o zdroje, ktoré sú mu zverené. Na splnenie tohto cieľa poskytuje účtovná závierka v súvislosti s jednotkou informácie o: majetku, záväzkoch, vlastnom imaní, výnosoch a nákladoch, vrátane ziskov a strát, vkladoch vlastníkov a rozdeľovaniach vlastníkom v rámci ich právomoci ako vlastníkov a peňažných tokov.

Šiesteho septembra 2007 prijala Rada pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB) novelu štandardu *IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky*, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2009. Účtovná závierka v úplnej štruktúre podľa *IAS 1- Prezentácia účtovnej závierky* účinného od roku 2009 obsahuje tieto súčasti:

- **výkaz finančnej situácie ku koncu účtovného obdobia**²⁵ (súvaha ku koncu obdobia),
- **výkaz komplexného výsledku za účtovné obdobie,**
- **výkaz peňažných tokoch za účtovné obdobie,**
- **výkaz zmien vlastného imania**²⁶ **za účtovné obdobie,**
- **poznámky** obsahujúce prehľad významných účtovných zásad a ďalšie vysvetľujúce informácie,
- **výkaz finančnej situácie k začiatku najskoršieho porovnávacieho obdobia,** keď účtovná jednotka retrospektívne uplatní účtovnú politiku (súvaha k začiatku najskoršieho porovnateľného obdobia, keď účtovná jednotka spätne uplatní účtovné zásady alebo spätne prehodnotí položky vo svojej účtovnej závierke, alebo keď reklasifikuje položky vo svojej účtovnej závierke).

²⁵ V práci budeme používať pojem súvaha, nakoľko IFRS nezakazujú používanie iného názvu, pokiaľ je jeho význam zrejmý a nie je zavádzajúci.

²⁶ Pokiaľ budeme hovoriť o výkaze zmien vlastného imania, tak budeme používať pojem vlastné imanie, nie pojem vlastný kapitál.

Jeden riadok v ktoromkoľvek výkaze účtovnej závierky sa označuje **riadková položka**, t. j. položka vykázaná vo výkaze účtovnej závierky. Vo výkazoch účtovnej závierky sa prezentujú riadkové položky v ocenení príslušnou **menou prezentácie**; v poznámkach sa uvádzajú slovné opisy alebo kombinácia slovných opisov a číselných údajov (počet alebo ocenenie).

Účtovná závierka je výsledkom spracovania veľkého množstva transakcií alebo iných udalostí, ktoré sú zoskupované do tried, podľa ich charakteru alebo funkcie. Poslednou etapou v procese zoskupovania a klasifikácie je prezentácia účtovnej závierky.

Výsledkom uplatnenia IFRS, s dodatočnom zverejnením v prípade potreby, je účtovná závierka, ktorá je vernou prezentáciou. Účtovná jednotka prezentuje účtovnú závierku v úplnej štruktúre najmenej raz za rok. Pri zostavovaní účtovnej závierky manažment musí posúdiť, či je účtovná jednotka schopná pokračovať v nepretržitej činnosti. Ak si je manažment pri uskutočňovaní svojho posúdenia vedomý, že existujú významné neistoty súvisiace s udalosťami alebo podmienkami, ktoré môžu viesť významnú pochybnosť na schopnosť účtovnej jednotky pokračovať v nepretržitej činnosti, je povinná účtovná jednotka tieto neistoty zverejniť. Účtovná jednotka zostavuje účtovnú závierku s výnimkou údajov o peňažných tokoch na základe aktuálneho princípu účtovníctva.

Aby sa používateľom účtovných výkazov pomohlo komplexne porozumieť finančnej výkonnosti účtovnej jednotky, by sa mali všetky finančné výkazy v rámci účtovnej závierky v úplnej štruktúre prezentovať s rovnakou dôležitosťou.

Súvaha

IFRS nestanovujú povinný formát, či štruktúru položiek súvahy. Účtovné výkazy zostavované podľa IFRS bývajú veľmi stručné z toho dôvodu, že vo výkazoch sa uvádzajú iba tie položky, ktoré sú považované za významné. Každá položka je následne označená odkazom na časť poznámok, kde je podrobne vysvetlená. IFRS stanovujú iba minimálne položky, ktoré sa majú vykazovať v súvahe (schéma 10 : Štruktúra a obsah súvahy).

Súvaha, ako aj ostatné výkazy účtovnej závierky, majú mať rovnakú podobu v jednotlivých účtovných obdobiach. Forma, terminológia a označenia položiek musia byť konzistentné, nevýznamné položky sa agregujú do tried, podľa ich charakteru a funkcie. Účtovná jednotka prezentuje v súvahe porovnateľné informácie:

- ku koncu bežného obdobia,

- ku koncu predchádzajúceho obdobia (ktoré je rovnaké ako začiatok bežného obdobia) a
- k začiatku najskoršieho porovnateľného obdobia v prípade, ak uplatňuje účtovnú zásadu spätne alebo vykonáva spätnú zmenu vykazovania položiek vo svojej účtovnej závierke, alebo ak reklasifikuje položky vo svojej účtovnej závierke.

Pre vypovedaciu schopnosť súvahy sú dôležité:

- spôsob ocenenia súvahových položiek, ktorým sa zaoberajú jednotlivé, na príslušnú vecnú oblasť zamerané, IFRS;
- výber vhodných kritérií na členenie aktív a záväzkov a ich zoskupovanie do súvahových položiek, pričom sa musia dodržať zásady vymedzené v IAS 1 a musí sa uplatňovať zásada významnosti v kombinácii s agregáciou položiek,
- určenie poradia vykazovania súvahových položiek tak, aby vypovedali o finančnej situácii účtovnej jednotky (najmä o jej likvidite).

schéma 10 : Štruktúra a obsah súvahy

Súvaha skupiny XYZ k 31. decembru 20X7

(v tisícoch menových jednotiek)

	31. dec. 20X7	31. dec. 20X6
Neobežný majetok		
Nehnutelnosti, stroje a zariadenia		
Goodwill		
Ostatný nehmotný majetok		
Investície do pridružených podnikov		
Finančné aktíva k dispozícii na predaj		
	xxx	Xxx
Obežný majetok		
Zásoby		
Pohľadávky z obchodného styku		
Ostatný krátkodobý majetok		
Peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty		
	xxx	Xxx
Aktíva spolu	XXX	XXX
Základné imanie		
Nerozdelené zisky		
Ostatné súčasti vlastného imania		
	xxx	Xxx
Menšinové podiely	xxx	Xxx
Spolu vlastné imanie	xxx	Xxx

Dlhodobé záväzky		
Dlhodobé úvery a pôžičky		
Odložená daň		
Dlhodobé rezervy		
	xxx	Xxx
Krátkodobé záväzky		
Záväzky z obchodného styku a iné záväzky		
Krátkodobé úvery a pôžičky		
Krátkodobá časť dlhodobých úverov a pôžičiek		
Splatná daň za bežné obdobie		
Krátkodobé rezervy		
	xxx	Xxx
Spolu záväzky	xxx	Xxx
Spolu vlastné imanie a záväzky	XXX	XXX

V závislosti od charakteru vlastnej činnosti sa účtovná jednotka môže **rozhodnúť, ako bude prezentovať aktíva a záväzky**. Má dve možnosti:

- a) členenie na **obežný a neobežný majetok a obežné a neobežné záväzky**
- b) v **poradí ich likvidnosti**.

Bez ohľadu na to, ktorý prístup si účtovná jednotka zvolí, pri každej položke aktív a každej položke záväzkov musí zverejniť:

pri aktívach: celkové očakávané sumy, ktoré majú byť získané v čase 12 mesiacov a menej od obdobia vykazovania a za dobu dlhšiu ako 12 mesiacov po období vykazovania,

pri záväzkoch: celkové očakávané sumy, ktoré majú byť vysporiadané v čase 12 mesiacov a menej od obdobia vykazovania a za dobu dlhšiu ako 12 mesiacov po období vykazovania.

Aktíva sa považujú za **obežné**, ak spĺňajú aspoň jedno z týchto kritérií:

- a) očakáva sa, že k ich realizácii, predaju alebo spotrebe príde v období zodpovedajúcom bežnému prevádzkovému cyklu účtovnej jednotky,
- b) v účtovnej jednotke sa nachádzajú primárne na účely obchodovania,
- c) ich realizácia sa očakáva do 12 mesiacov po období vykazovania, alebo
- d) existujú v podobe peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktorými môže účtovná jednotka voľne disponovať po dobu najmenej 12 mesiacov po období vykazovania.

Ak aktívum nespĺňa ani jednu z uvedených podmienok, považuje sa za neobežné.

Osobitnou kategóriou sú aktíva, ktoré IFRS označujú ako **neobežné aktíva určené na predaj**, a ktoré sa musia vykázat' ako samostatná položka v obežnom majetku.

Závazky sa považujú za obežné (krátkodobé), ak spĺňajú niektoré z týchto kritérií:

- ich vysporiadanie sa očakáva v rámci bežného prevádzkového cyklu účtovnej jednotky,
- sú v držbe účtovnej jednotky primárne na účely obchodovania,
- splatnosť záväzku je najviac 12 mesiacov od obdobia vykazovania,
- účtovná jednotka pri nich nemá bezpodmienečné právo odložiť vysporiadanie záväzku počas obdobia najmenej 12 mesiacov po období vykazovania.

Ak záväzok nespĺňa ani jednu z uvedených podmienok, považuje sa za neobežný.

Pri členení **vlastného imania** sa v súvahe zohľadňujú:

- požiadavky právnej úpravy príslušnej krajiny, v ktorej má účtovná jednotka sídlo,
- typ účtovnej jednotky a
- účtovná politika, ktorú si zvolila účtovná jednotka pri prezentácii informácií o vlastnom imaní.

Základný kapitál

Základný kapitál predstavuje vklady (peňažné, nepeňažné) majiteľov do účtovnej jednotky v peňažnom vyjadrení. Predstavuje vstupný vlastný zdroj majetku, ktorý sa následne zvyšuje ďalšími vkladmi vlastníkov alebo dopĺňa z vytvoreného čistého zisku po zdanení. Pre akciovú spoločnosť predstavuje základný kapitál súčet menovitých hodnôt všetkých akcií, ktorá môže byť rôzna. Vo vzťahu k základnému kapitálu sa v súlade s požiadavkami *IAS 1 - Prezentácia účtovnej závierky* odporúča vo výkaze zmien vlastného imania prezentovať sumu emitovaného kapitálu obchodnou spoločnosťou v priebehu účtovného obdobia.

Výška menovitej hodnoty základného kapitálu signalizuje veriteľom finančnú a ekonomickú silu účtovnej jednotky. Pretože účtovné jednotky chcú navonok pôsobiť ako ekonomicky silné, snažia sa v primeranom rozsahu základný kapitál zvyšovať. Výške základného kapitálu by sa nemala pripisovať až taká vážnosť, pretože na skúmanie ekonomickej sily pôsobí aj mnoho iných faktorov.

Základný kapitál je tvorený kmeňovými akciami, s ktorými sú spojené základné oprávnenia akcionárov t.j. zúčastňovať sa hlasovania na valnom zhromaždení akcionárov, poberať dividendu v závislosti od výšky dosiahnutého zisku a podieľať sa na likvidačnom zostatku pri zániku spoločnosti. Okrem toho má akcionár prednostné právo pri upisovaní novovydaných akcií pri zvyšovaní základného kapitálu.

V prípade prioritných akcií býva rozsah niektorých práv obmedzený. Sú však s nimi spravidla spojené rôzne zvýhodnenia, ktoré týkajú majetkových oprávnení (stanovená percentuálna sadzba dividend vyplácaná prednostne pred dividendami z kmeňových akcií, nárok na vyplatenie zameškaných resp. kumulovaných dividend a pod.). Prioritné akcie majú obvykle garantovanú minimálnu dividendu. Prioritné akcie je možné po čase vymeniť za kmeňové akcie, ak obsahujú takúto doložku.

Prioritné akcie môžu mať nasledujúce charakteristiky:

- konvertibilita na kmeňové akcie umožňuje akcionárom konvertovať prioritné akcie na kmeňové akcie vo vopred určenom pomere,
- odkúpiteľné v stanovenej cene – táto črta dovoľuje obchodnej spoločnosti odkúpiť tieto akcie v určených dňoch v budúcnosti v určených cenách.
- kumulatívne prioritné akcie sú charakteristické tým, že v rokoch, keď sa dividendy vyplácali, nárok na stanovené dividendy nezaniká, nedeklarované dividendy sa kumulujú, vykazujú sa v poznámkach ako potenciálny záväzok a vyplatia sa prednostne pred dividendami na kmeňové akcie čiastočne alebo úplne v závislosti od prostriedkov schválených na vyplatenie dividend.
- participujúce prioritné akcie sú zriedkavé, poskytujú výhodu získať nielen stanovenú dividendu, ale aj rovnaké percento, ako sa vypláca v dividendách na kmeňové akcie.

Účtovná jednotka musí vedieť rozlíšiť, či sú emitované akcie skutočne podielovým nástrojom (nástrojom vlastného imania) alebo či sa jedná o finančný záväzok účtovnej jednotky, prípadne o zložený finančný nástroj. Podielový nástroj vlastného imania v podstate predstavuje akúkoľvek zmluvu, ktorá vyjadruje zostávajúci podiel na aktívach po odpočítaní všetkých záväzkov. Podielové nástroje neprinášajú emitentovi povinnosť budúcej úhrady.

Kapitálový nástroj je zmluva, ktorá musí spĺňať nasledujúce podmienky:

- neobsahuje povinnosť platiť (previesť aktíva), alebo predať finančný nástroj za potenciálne nevýhodné podmienky) a
- pokiaľ môže byť vysporiadaný vlastnými kapitálovými nástrojmi (akciami) emitenta a

- a) nejedná sa o derivát – nesmie obsahovať záväzok emitenta predať premenlivý počet vlastných kapitálových nástrojov),
- b) pokiaľ sa jedná o derivát, musí byť vysporiadaný výmenou pevne stanovenej peňažnej čiastky za pevne daný počet vlastných akcií (napríklad opcie na úpis akcií).

Kmeňové i prioritné akcie predstavujú pre ich vlastníka podielový nástroj, ktorý dokazuje zmluvný nárok na zostatkový podiel na vlastnom kapitále (dokladuje nárok zúčastnenej strany t.j. držiteľa na zostatku majetku účtovnej jednotky po úhrade všetkých záväzkov) Kmeňové akcie sú nástrojom vlastného kapitálu, lebo neobsahujú záväzok k platbe voči ich držiteľom. Prioritné akcie môžu byť vzhľadom k svojmu názvu, záväzkom. V niektorých prípadoch obsahujú právo držiteľa na spätné odkúpenie akcií k presne danému alebo presne určenému dátumu za pevnú, resp. presne určenú cenou. Pokiaľ má držiteľ právo na spätné odkúpenie akcií, jedná sa o finančný záväzok bez ohľadu nato, že držiteľ poberá dividendu (rozhodujúca je tu podstata vecí a tou je povinnosť emitenta platiť).

V súvislosti s emisiou akcií vznikajú transakčné náklady, ktoré je potrebné zachytiť ako priame zníženie vlastného kapitálu (nevýsledkovo) v čistej výške (transakčné náklady na emisiu kapitálových nástrojov sú znížené o súvisiace daňové dopady). Pokiaľ účtovná jednotka emitovala zložený finančný nástroj, musí transakčné náklady rozdeliť medzi obidve zložky k pomeru k príjmu z obidvoch zložiek.

IFRS explicitne nepožadujú oddelenie základného kapitálu a emisného ážia vzhľadom na rôzne formy kapitálových spoločností. Toto oddelenie je však u akciových spoločností potrebné urobiť kvôli požiadavke oddeleného vykázania menovitých hodnôt akcií podľa tried.

Emisné ážio predstavuje osobitný kapitálový fond spoločnosti, ktorý sa vytvoril celkovou prémie z emisie akcií. „Celková prémie je taký objem z celového investovaného kapitálu do spoločnosti, získaného z emisie akcií, ktorý prevyšuje kapitál predstavujúci celkovo základný kapitál. Po vydelení celkovej prémie počtom vydaných akcií sa vypočíta priemerná prémie na akciu“²⁷.

²⁷ KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z.: Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Bratislava : IURA EDITION. 2009. s. 162. ISBN 978-80-8078-230-6.

Rozdiely z precenenia majetku

IFRS pripúšťajú preceniť niektoré druhy majetku na ich reálnu hodnotu, aby sa dosiahol reálny pohľad na finančnú situáciu účtovnej jednotke. Týka sa to predovšetkým pozemkov, budov a zariadení (*IAS 16 – Pozemky, budovy a zariadenia*) a investícií v nehnuteľnostiach (*IAS 40 – Investície v nehnuteľnostiach*). Účtovná jednotka si pri ďalšom zaobchádzaní s pozemkami, budovami a zariadeniami môže zvoliť, že ich bude po momente prvotného zaúčtovania uvádzať buď :

- vo výške vychádzajúcej z obstarávacích cien (model historickej ceny),
- vo výške vychádzajúcej z precenenia tohto majetku na objektívnu hodnotu (model precenenia).

Model precenenia²⁸ :

- **zvýšenie účtovnej hodnoty** (precenenie smerom nahor) sa účtuje priamo do vlastného kapitálu prostredníctvom tzv. rezervného fondu precenenia²⁹.

Účtovná hodnota < fair value

- **zníženie účtovnej hodnoty** (precenenie smerom nadol) sa vykáže ako náklad – Výkaz ziskov a strát³⁰.

Účtovná hodnota > fair value

Ak sa v dôsledku precenenia hodnota majetku zvýši, rozdiel z precenenia sa premietne do vlastného kapitálu a vykazuje sa až do vyradenia tohto majetku. Ak sa hodnota majetku zníži, prejaví sa toto zníženie ako náklad v zisku alebo strate za bežné účtovné obdobie (strata zo zníženia hodnoty). Prebytok z precenenia zahrnutý vo vlastnom kapitále môže byť prevedený do nerozdelených ziskov vtedy, keď je realizovaný. Prebytok z precenenia môže byť realizovaný:

- pri vyňatí z používania alebo pri vyradení majetku,

²⁸ Používa sa aj pre použitie reprodukčných cien.

²⁹ Cez Výkaz ziskov a strát sa vykáže vtedy, ak ide o zrušenie rozdielu, ktorý vznikol v minulosti pri precenení tohto majetku smerom nadol.

³⁰ Cez vlastné imanie sa vykazuje vtedy, ak ide o zrušenie rozdielu, ktorý vznikol v minulosti pri precenení tohto majetku smerom nahor.

- prípadne časť môže byť realizovaná, ak je majetok používaný obchodnou spoločnosťou. V takomto prípade realizovaná suma prebytku predstavuje rozdiel medzi odpismi, ktoré sú založené na precenenej účtovnej hodnote majetku a odpismi, ktoré sú založené na pôvodnej obstarávacej cene majetku.

Rozdiely z prepočtu mien

Rozdiely z prepočtu mien súvisia s aplikáciou *IAS 21 – Účinky zmien v kurzoch cudzích mien* tvorí sa³¹:

- z kurzových rozdielov z investícií do zahraničného subjektu a
- z kurzových rozdielov zo záväzku (hedging) ako zabezpečenie investície do zahraničného subjektu.

Všetky účtovné prípady v cudzej mene sa účtujú vo funkčnej mene (mena primárneho ekonomického prostredia). Kurzové rozdiely sa posudzujú vo väzbe na peňažné položky a nepeňažné položky.

Kurzové rozdiely, ktoré vznikli vyrovnaním peňažných položiek alebo prepočtom peňažných položiek použitím iného kurzu, než akým boli prepočítane pri prvotnom ocenení alebo pri následnom oceňovaní k závierkovému dňu (tzn. z monetárnych položiek napríklad pohľadávok a záväzkov) sa účtujú výsledkovo do obdobia, v ktorom vznikli.

Kurzové rozdiely, ktoré vznikli na nepeňažných položkách (napríklad cenné papiere) súvisia s následným oceňovaním finančných nástrojov. Ak je rozdiel z precenenia zisk/strata účtovaný súvahovo (v rámci vlastného kapitálu), potom kurzový rozdiel je súčasťou oceňovacieho rozdielu z precenenia, účtovaného do vlastného kapitálu napríklad :

- kumulatívne zmeny reálnej hodnoty finančného majetku určeného na predaj alebo
- v prípade využitia modelu precenenia v *IAS 16 Pozemky, budovy a zariadenia* (dlhodobý hmotný majetok) alebo *IAS 38 Nehmotný majetok*, sa účtuje ako zisk/strata do vlastného imania. Ak je tento majetok vykazovaný v cudzej mene, potom aj kurzový rozdiel z precenenej sumy je taktiež súčasťou oceňovacieho rozdielu z precenenia, účtovaného do vlastného kapitálu.

Ak vznikne kurzová strata, zvýši sa rezervný fond z prepočtu mien. Ak vznikne kurzový zisk, spôsobí zmenu (t. j. zníženie) fondu z prepočtu mien len do výšky hodnoty jeho zvýšenia. Aj v tomto prípade ide o nerealizovaný kurzový zisk, ktorý sa vykáže vo výkaze zmien vlastného imania.

³¹ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: Analýza účtovnej závierky. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 460. ISBN 80-8078-070-6.

Akumulované zisky a straty

Zadržané/akumulované zárobky predstavujú súhrn celkových ziskov a strát dosiahnutých počas doby existencie účtovnej jednotky znížený o časť, ktorá bola rozdelená vlastníkom účtovnej jednotky v podobe dividend a podielov na zisku.

Akumulovaný zisk/strata je zložka vlastného imania, prostredníctvom ktorej sa zabezpečuje porovnateľnosť informácií prezentovaných účtovnými jednotkami vo svojich účtovných závierkach aj na nadnárodnej úrovni. Akumulovaný zisk/strata sa potom upravuje o skutočnosti týkajúce sa opráv chýb, zmien v účtovných metódach a zásadách (IAS 8 – Bilančná politika, zmeny v účtovných odhadoch a chyby).

V súvahe sa zadržané/akumulované zárobky uvádzajú v dvoch častiach:

- **rezervovaná časť**, pri ktorej je presne vopred stanovený účel jej využitia. Jej oddelenie prispieva k tomu, aby sa táto suma nepoužila na účely, na ktoré nebola určená,
- **nerezervovaná časť**, ktorá môže byť využitá na akýkoľvek účel bez prekážok a podmienok.

Pri zadržaných/akumulovaných zárobkoch sa musí dodržiavať, že nesmú byť zvýšené o transakcie s vlastnými akciami účtovnej jednotky, zato uvedené transakcie môžu túto položku znížiť. Akýkoľvek prípad, ktorý by ovplyvnil zvýšenie sa vykáže s vplyvom na emisné ážio, nie s vplyvom na akumulované zárobky. Ak existujú akumulované zárobky, možno priznať dividendy, avšak iba pod podmienkou existencie peňažných prostriedkov alebo inej ako peňažnej forme ich výplaty.

Účtovná jednotka je povinná zverejniť buď v súvahe alebo v poznámkach k výkazom účtovnej závierky ďalšie užšie klasifikácie prezentovaných riadkových položiek klasifikovaných spôsobom zodpovedajúcim činnostiam účtovnej jednotky. Položky majú byť usporiadané spôsobom, ktorý je primeraný činnostiam účtovnej jednotky. Detaily poskytované pomocou užších klasifikácií závisia na požiadavkách IFRS a na veľkosti, charaktere a funkciách vykazovaných súm. Členenia sa líšia v časti vlastný kapitál podľa jednotlivých položiek, napríklad vlastný kapitál a fondy sa rozčleňujú do rôznych tried, ako sú základné kapitál, emisné ážio a fondy.

Podľa IAS 1 – *Prezentácia účtovnej závierky* sa požaduje, aby účtovná jednotka o vlastnom kapitále k závierkovému dňu v súvahe, alebo v poznámkach k nej zverejnila:

a) pre každú triedu základného kapitálu:

- schválený počet akcií,
- počet akcií emitovaných (v rozdelených na splatené a nesplatené),
- menovitá hodnota akcie, alebo skutočnosť, že akcie nemajú menovitou hodnotu,
- odsúhlasenie počtu nesplatených akcií na začiatku a na konci účtovného obdobia,
- práva, preferencie a obmedzenia vzťahujúce sa na danú triedu akcií vrátane obmedzení na rozdelenie dividend a vyplatenie kapitálu,
- akcie v účtovnej jednotke, ktoré má v držbe účtovná jednotka alebo jej dcérska spoločnosť alebo pridružené podniky, a
- akcie rezervované na emisiu podľa opcií a zmlúv o predaji akcií, vrátane termínov a súm,

b) opis charakteru a účelu každého rezervného fondu v rámci vlastného kapitálu.

Ďalším štandardom, ktorý stanovuje požiadavky na zverejnenie informácií o vlastnom kapitále je *IAS 32 - Finančné nástroje: zverejňovanie a vykazovanie*, ktorý požaduje uvedenie informácií týkajúcich sa:

- rozlíšenia podielového nástroja od finančného záväzku, prípadne zloženého finančného nástroja (to má vplyv na účtovanie a vykazovanie súvisiacich transakcií),
- výšky transakčných nákladov súvisiacich s emisiou akcií, znižujúcich hodnotu emisie akcií (tieto je potrebné účtovať súvahovo a vykazovať ako priame zníženie vlastného kapitálu),
- výšky vlastných akcií predstavujúcich možné zníženie základného kapitálu imania v prípade, ak nebudú opätovne (v zákonom stanovenej lehote) predané, taktiež náklady súvisiace s nákupom, predajom alebo likvidáciou vlastných akcií budú účtované súvahovo a vykazované ako položka znižujúca vlastný kapitál.

Výkaz komplexného výsledku

V rámci *IAS 1 – Prezentačia účtovnej závierky* bol pôvodný **výkaz ziskov a strát, ktorý zahrňoval iba náklady a výnosy vstupujúce do výsledku hospodárenia** (zahŕňajúci iba náklady a výnosy vstupujúce do výsledku hospodárenia) v roku 2009 nahradený **výkazom komplexných výsledkov**. Účelom výkazu komplexného výsledku je informovať používateľov účtovných informácií o celkovej výkonnosti účtovnej jednotky. Od 1.1. 2009 sa

účetná jednotka môže rozhodnúť, či bude zostavovať iba výkaz o komplexnom výsledku hospodárenia, alebo okrem neho aj „súčasný“³² výkaz ziskov a strát.

Komplexný výsledok hospodárenia poskytuje používateľom viac informácií o hospodárení účtovnej jednotky. Komplexný výsledok hospodárenia zahŕňa všetky zmeny vo vlastnom kapitále, ktoré sa objavili počas daného účtovného obdobia, okrem investícií akcionárov a platieb dividend akcionárom. Ďalej obsahuje vplyv ekonomických udalostí na účtovnú jednotku, pričom tieto udalosti sú veľmi málo ovplyvniteľné manažmentom spoločnosti. Z tohto dôvodu sa uvádza, že: „čistý zisk je meradlom hospodárenia manažmentu a komplexný výsledok hospodárenia je meradlom hospodárenia účtovnej jednotky“³³.

V *IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky* bol premenovaný výkaz ziskov a strát na komplexný, ktorý je zložený z dvoch výkazov: výkaz ziskov a strát a výkazu komplexného výsledku. Treba dodať, že informácia o komplexnom výsledku bola podľa IFRS obsiahnutá vo výkaze zmien vlastného imania ako súčet výsledku hospodárenia za obdobie a zmien vo fondoch, v ktorých sa účtujú súvahové gains a losses. Komplexný výsledok hospodárenia obsahuje všetky výnosy a náklady, zisky a straty, ktoré sa bežne zahŕňajú do výkazu ziskov a strát, ale sú tam zaradené aj nerealizované zisky a straty, ktoré sa účtujú na účtoch vlastného kapitálu, a preto obchádzajú výsledok ziskov a strát. Príkladom nezrealizovaných ziskov a strát vykazovaných ako súčasť výkazu zmien vo vlastnom imaní, resp. súčasť iného komplexného výsledku sú nerealizované zisky, resp. straty vznikajúce z preceňovania fixných aktív alebo z hedgingových nástrojov. Nerealizované zisky alebo straty z precenenia cenných papierov určených na predaj možno zaúčtovať alternatívne s použitím reálnej hodnoty s vykazovaním nerealizovaného zisku alebo straty z precenenia zrealizovateľných cenných papierov. Prečo sa nerealizované zisky, resp. straty neúčtujú výsledkovo, t.j. tak, aby došlo k ovplyvneniu komplexného výkazu za dané účtovné obdobie? Pretože tým, že sa vykazujú oddelene, sa redukuje kolísavosť zisku v dôsledku fluktuácie trhových cien daných cenných papierov, resp. majetku a predsa poskytujú užívateľom informáciu, aký zisk alebo strata by vznikli, keby sa cenné papiere resp. majetok predali za trhovú cenu.

³² Výkaz ziskov a strát je od roku 2009 nahradený názvom výkaz komplexného výsledku. Tento výkaz je možné interpretovať buď v jednej alebo dvoch častiach (výkazoch). Pokiaľ sa prezentuje ako jeden výkaz, zahŕňa celý pôvodný výkaz ziskov a strát plus tzv. ostatné súčasti komplexného výsledku. Pokiaľ účtovná jednotka prezentuje dva výkazy, zverejní samostatný výkaz ziskov a strát a oddelene skrátenu verziu výkazu komplexného výsledku, obsahujúci v jednom riadku výsledok hospodárenia a za ním položky ostatných súčastí komplexného výsledku.

³³ DELANEY, P.R – EPSTEIN, B. – NACH, R. – BUDAK, S.W.:GAPP 2004. Hoboken, NJ:Wiley, 2003, p. 60.

V novelizovanej verzii *IAS 1 - Prezentácia účtovnej závierky* je komplexný výsledok definovaný: „komplexný výsledok je zmena vlastného kapitálu za obdobie, ktorá vyplýva z iných transakcií a udalostí, než sú zmeny vyplývajúce z vlastníckych transakcií s majiteľmi.“³⁴

Komplexný výsledok neobsahuje zmeny vlastného kapitálu zapríčinené vkladmi vlastníkov, resp. vyplácaním dividend vlastníkom. Tieto zmeny sa zverejňujú vo výkaze zmien vlastného imania.

Výkaz komplexného výsledku účtovná jednotka môže zostaviť ako:

1. **jeden výkaz**, obsahujúci dve podrobné sekcie. Prvá zahŕňa podrobný komplexný „výkaz ziskov a strát“ a druhá „iný“ komplexný výsledok hospodárenia. Výkaz sa končí súčtom oboch medzivýsledkov a nazýva sa celkový komplexný výsledok hospodárenia za rok. V závere sa samostatne zverejňujú :

- zisk prislúchajúci vlastníkom materskej účtovnej jednotky a podiel patriaci minoritným akcionárom,
- celkový komplexný výsledok hospodárenia prislúchajúci vlastníkom materskej účtovnej jednotky a podiel patriaci minoritným akcionárom.

2. **dva výkazy**, ktorých prezentácia začína posledným riadkom komplexného „výkazu ziskov a strát“, t.j. ziskom a pokračuje položkami iného komplexného výsledku hospodárenia a vyčíslením iného komplexného výsledku hospodárenia s ich následným súčtom a zverejnením celkového výsledku hospodárenia za rok. Potom nasleduje vykázanie informácie o celkovom komplexnom výsledku hospodárenia prislúchajúcom vlastníkom materskej účtovnej jednotky a minoritných akcionárom.

Celkový komplexný výsledok sa skladá zo všetkých položiek výsledku hospodárenia a tzv. ostatných súčastí komplexného výsledku. Výsledok hospodárenia sú celkové výnosy znížené o náklady, mimo položiek ostatných súčastí komplexného výsledku. Ostatné súčasti komplexného výsledku obsahujú položky výnosov a nákladov (vrátane reklasifikačných úprav), ktoré nie sú vykazované výsledkovo, ale súvahovo v rámci vlastného kapitálu. Tieto vznikajú keď:

- Účtovná jednotka zvolí na oceňovanie dlhodobých aktív tzv. model precenenia v súlade s *IAS 16 – Pozemky, budovy a zariadenia* alebo *IAS 38 – Nehmotný majetok*.

³⁴ IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky

- Účtovná jednotka používa tzv. koridorový prístup k vykazovaniu ziskov alebo strát z poistnej matematiky z programov definovaných požitkami v rámci *IAS 19 – Zamestnanecké požitky*.

Zisk (straty) poistnej matematiky z definovaných programov penzijných pôžitkov sa týka spoločností, ktoré garantujú svojim zamestnancom penzie a účtujú o tom v súlade s *IAS 19 – Zamestnanecké požitky*. Tento štandard povoľuje, aby spoločnosť pri účtovaní záväzkov z programov penzijných požitkov používala tzv. koridorový prístup, ktorý spočíva v tom, že sa výsledkovo vykáže iba časť ziskov/strát poistnej matematiky – tá, ktorá presahuje stanovenú úroveň významnosti. Zvyšná časť týchto ziskov/strát sa vykáže súvahovo, teda bez vplyvu na výsledok hospodárenia.

- V prípade prevodov účtovných údajov z funkčnej meny na menu účtovnej závierky podľa *IAS 21 – Vplyv zmien menových kurzov*.

Táto položka vzniká vtedy, keď sa účtovná závierka zostavuje v inej ako funkčnej mene účtovnej jednotky alebo účtovných jednotiek, ktoré sú v nej zhrnuté (napríklad v prípade konsolidácie). V súlade s *IAS 21 – Vplyv zmien menových kurzov* sa pri tomto prevode používa pri aktívach a záväzkoch aktuálny kurz platný v súvahovom dňu, kým v prípade nákladov a výnosov sa použije historický kurz. V dôsledku toho môže prísť k rozdielu, ktorý sa kumuluje vo fonde kurzových rozdielov v rámci vlastného kapitálu.

- Účtovná jednotka preceňuje finančné aktíva určené na predaj podľa *IAS 39 – Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*.
- V prípade využitia zabezpečovacieho účtovníctva v oblasti peňažných tokov podľa *IAS 39 – Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*.

V prípade zabezpečenia peňažných tokov nastáva situácia, keď zabezpečovaná položka ovplyvní výsledok až v budúcnosti, zatiaľ čo povinné preceňovanie zaist'ovacieho derivátu by mohlo výsledok ovplyvniť okamžite, a tým spôsobiť ekonomicky neexistujúci výkyv.

Ostatný komplexný výsledok teda tvoria zisky a straty, ktoré sa v príslušnom období účtovali súvahovo – do fondov vo vlastnom kapitále.

Vo výkaze komplexného výsledku (schéma 11: Štruktúra a obsah Výkazu komplexného výsledku (dva výkazy)) sú zahrnuté minimálne tie riadkové položky, ktoré za dané obdobie prezentujú tieto sumy:

- výnosy,
- finančné náklady,

- podiel na zisku alebo strate pridružených účtovných jednotiek a spoločných účtovných jednotiek účtovaný použitím metódy vlastného imania,
- daňové náklady,
- jedna suma zahŕňajúca súčet zisku alebo straty z ukončenia činnosti po zdanení a zisku alebo straty po zdanení, vykázaného pri ocenení reálnou hodnotou zníženou o náklady na predaj, alebo pri vyradení aktív alebo skupiny na vyradenie, predstavujúcich ukončenú činnosť,
- zisk alebo stratu,
- každá zložka ostatných súčastí komplexného výsledku klasifikovaná podľa charakteru,
- podiel na ostatných súčastiach komplexného výsledku pridružených účtovných jednotiek a spoločných účtovných jednotiek účtovaný použitím metódy vlastného imania,
- komplexný výsledok celkom.

Účtovná jednotka musí súčasne dôsledne oddeliť vykazovanie transakcií s vlastníkami (tieto budú vykazované vo výkaze zmien vo vlastnom imaní) tzn. nemôžu byť vykazované v rámci úplného výsledku hospodárenia. Ďalšou požiadavkou je, aby sa dividendy, ktoré predstavujú podiel akcionárov na výsledku hospodárenia (a súvisiaca informácia o podiele dividendy na akciu) vykazovala v rámci transakcií s vlastníkami tzn. iba vo výkaze zmien vo vlastnom imaní.

Schéma 11: Štruktúra a obsah Výkazu komplexného výsledku (dva výkazy))

Výkaz komplexného výsledku
Za obdobie končiacie 31. decembrom 20xN
 (v tis. vykazovanej meny)

	20xN+1	20xN
Čistý zisk za rok	X	X
Kurzové rozdiely z precenenia aktív a pasív zo zahraničných operácií	X	X
Realizovateľné cenné papiere	(X)	X
Zábezpeka hotovosti (cash flow hedging)	(X)	(X)
Zisky a straty z precenenia majetku vykázané metódou vlastného imania	X	X
Aktuálne zisky a straty z dôchodkových plánov	(X)	X
Podiel z iného komplexného výsledku hospodárenia pridružených podnikov	X	(X)
Daň z príjmu prislúchajúcich komponentom iného komplexného výsledku hospodárenia	X	(X)
Iný komplexný výsledok hospodárenia za rok po zdanení	(X)	X

Celkový komplexný výsledok za rok	X	X
Celkový komplexný výsledok za rok		
Prislúchajúci		
vlastníkom materského podniku	X	X
menšinovým akcionárom	X	X
	X	X

zdroj: IFRS

Pojem komplexný výsledok nie je definovaný v Konceptný rámci, ale používa sa v IAS 1 - Prezentačia účtovnej závierky ako opis zmien vlastného kapitálu účtovnej jednotky počas obdobia vznikajúcich z transakcií, udalostí a okolností, s výnimkou tých zmien, ktoré vznikli z transakcií s vlastníkami v rámci ich právomoci vlastníkov. *Podľa nášho názoru je to určitý problém, pretože Konceptný rámec by mal byť za každých okolností teoretickým východiskom všetkých štandardov, a teda aj IAS 1 – Prezentačia účtovnej závierky. Konceptný rámec uvádza ako prvky výsledovky výnosy (income)³⁵ a náklady (expenses)³⁶.*

Aj keď sa pojem „komplexný výsledok“ používa na opis súhrnu všetkých zložiek komplexného výsledku, vrátane zisku alebo straty, pojem „ostatné súčasti komplexného výsledku“ odkazuje na výnosy a náklady, ktoré sú podľa IFRS zahrnuté do komplexného výsledku ale nezahrnuté do zisku alebo straty.

Výkaz zmien vlastného imania

Výkaz zmien vlastného imania je rovnocennou súčasťou účtovnej závierky. Pretože podľa IFRS sa v účtovníctve nevykazuje „viacero“ výnosov a nákladov vo výkaze ziskov a strát, ale priamo vo vlastnom kapitále, pre používateľov účtovnej závierky má osobitný význam získať detailného pohľadu na vývoj vlastného kapitálu počas hodnoteného účtovného obdobia.

Účelom výkazu je prezentovať adresátom účtovnej závierky jednotlivé dôvody zmeny vlastného kapitálu počas účtovného obdobia, aby získali rozsiahle informácie na hodnotenie

³⁵ Výnosy (income) predstavujú zvýšenie ekonomického prospechu v priebehu účtovného obdobia, ktoré sa prejaví takým zvýšením aktív alebo znížením záväzkov, ktoré vedie k zvýšeniu vlastného kapitálu inak, ako vkladmi vlastníkov.

³⁶ Náklady (expenses) predstavujú zníženia ekonomického prospechu v priebehu účtovného obdobia, ktoré sa prejaví takým úbytkom aktív alebo zvýšením záväzkov, ktoré vedie k zníženiu vlastného kapitálu inak, než jeho rozdelením medzi vlastníkov.

pravdepodobných budúcich peňažných tokov. Výkaz je doplňujúcim informačným nástrojom predovšetkým výkazu ziskov a strát, pomocou ktorého možno zobrazit' súhrnný výsledok hospodárenia za účtovné obdobie. Účtovná jednotka prezentuje vo výkaze zmien vlastného imania:

- celkový komplexný výsledok, pričom sa oddelene uvedú celkové sumy priraditeľné vlastníkom materskej spoločnosti a nekontrolujúcim podielom,
- vplyvy spätného uplatnenia alebo spätnej zmeny vykazovania, ktoré boli vykázané v súlade s IAS 8 – *Účtovná politika, zmeny v účtovných odhadoch a chyby* pre každú zložku vlastného kapitálu,
- pre každú zložku vlastného kapitálu porovnanie účtovnej hodnoty na začiatku a na konci účtovného obdobia, s osobitným zverejnením každej zmeny vyplývajúcej zo zisku alebo straty, z každej položky v ostatných súčiastiach komplexného výsledku a z transakcií s vlastníkami, ktorí konajú v rámci svojich právomocí vlastníkov, zobrazujúc oddelene plnenia vlastníkami a rozdelenia vlastníkom a zmeny vo vlastníckych podieloch v dcérskych spoločnostiach, ktoré nemajú za následok stratu kontroly.

Účtovná jednotka je povinná buď vo výkaze zmien vlastného imania, alebo v poznámkach prezentovať sumu dividend, vykazovaných ako rozdelenie vlastníkom počas obdobia a príslušnú sumu na akciu. Dividendy sú sumy rozdelené vlastníkom, ktorí konajú v rámci svojich právomocí vlastníkov a výkaz zmien vlastného imania prezentuje všetky vlastnícke zmeny vlastného imania. Účtovná jednotka by nemala prezentovať dividendy vo výkaze komplexného výsledku, pretože v tomto výkaze sa prezentujú zmeny vlastného kapitálu nezahŕňajúcich transakcie s vlastníkami. *Tu si môžeme položiť otázku, či by sa mali vplyvy spätného uplatnenia alebo spätnej zmeny vykazovania, ako sú definované v IAS 8 – Účtovná politika, zmeny v účtovných odhadoch a chyby, považovať za zmeny vlastného kapitálu nezahŕňajúce transakcie s vlastníkami. Nepredstavujú zmeny vlastného kapitálu počas obdobia, ale poskytujú zosúladenie medzi konečným stavom a začiatočným zostatkom vo výkaze zmien vlastného imania.*

Výkaz zmien vlastného imania možno zostavovať v dvoch formátoch, a to ako:

1. **výkaz realizovaných ziskov a strát súhrnného výsledku zobrazujúceho všetky udalosti, ktoré menia výšku vlastného kapitálu a nepochádzajú z transakcií s vlastníkami kapitálových podielov.** V tomto formáte sa osobitne vykazujú popri výsledku hospodárenia za bežné obdobie všetky zmeny hodnoty majetku a záväzkov,

ktoré sa bilancujú výsledkovo neutrálne priamo do vlastného kapitálu. Výsledkovo neutrálne zúčtovanie priamo vo vlastnom kapitále môže byť výsledkom napríklad týchto transakcií:

- tvorba fondu nového ocenenia pri použití metódy precenenia dlhodobého hmotného a nehmotného majetku,
- vznik kurzových rozdielov pri použití modifikovanej lineárnej metódy prepočtu cudzej meny (konsolidovaná účtovná závierka),
- zmeny hodnoty realizovateľných cenných papierov alebo hedgingu peňažných tokov,
- tvorba fondu z prechodu na IFRS pri prvej aplikácii IFRS.

Výkaz zmien vlastného imania musí obsahovať minimálne tieto položky:

- výsledok hospodárenia za bežné obdobie,
- všetky výnosy a náklady, ktoré sa bilancujú priamo do vlastného kapitálu,
- všetky položky výnosov a nákladov (výsledkovo pôsobiacich aj výsledkovo neutrálnych) účtovného obdobia, osobitne pripadajúce na vlastníkov podielov materskej účtovnej jednotky (väčšínoví vlastníci) a na menšinových vlastníkov,
- pre každú položku vlastného kapitálu účinky zmeny metód oceňovania, ako aj dôsledky opráv chýb.

Takýmto spôsobom sa osobitne vykážu zmeny vo vlastnom kapitále počas účtovného obdobia, ktoré nie sú výsledkom vkladov a výberov vlastníkov a spolu s výsledkom hospodárenia za účtovné obdobie vo výkaze ziskov a strát poskytnú používateľom účtovnej závierky informácie o súhrnnom výsledku hospodárenia.

2. výkaz zmien vlastného imania, ktorý sa zostavuje pridaním dodatočných prvkov ku komponentom výkazu realizovaných ziskov a strát, a to:

- všetky kapitálové transakcie od vlastníkov podielov a všetky výplaty vlastníkov podielov
- suma fondov tvorených zo zisku na začiatku obdobia a k ročnému súvahovému dňu, ako aj všetky zmeny počas účtovného obdobia,
- zmeny účtovnej hodnoty pre každú kategóriu základného kapitálu, kapitálových fondov, iných fondov na začiatku a na konci účtovného obdobia.

Pri voľbe takéhoto rozšíreného variantu reprodukuje výkaz zmien vlastného imania všetky zmeny vlastného kapitálu počas účtovného obdobia. Ak sa použije prvý variant, musia sa uvedené dodatočné prvky zmien vo vlastnom kapitále zverejniť v poznámkach. Podľa nášho

názoru z dôvodu prehľadnosti a väčšej kompaktnosti formátu sa odporúčame zostavovať výkaz v druhej, rozšírenej podobe.

Zmeny vlastného kapitálu účtovnej jednotky na začiatku a konci účtovného obdobia odzrkadľujú zvýšenie alebo zníženie čistých aktív počas obdobia. S výnimkou zmien v dôsledku transakcií s vlastníckmi, ktorí konajú v rámci svojich právomocí ako vlastníci (ako sú vklady do vlastného kapitálu, spätné nadobudnutie vlastných majetkových nástrojov a dividend jednotky) a s tým priamo súvisiacich transakčných nákladov, predstavuje celková zmena vlastného kapitálu počas obdobia súčet výnosov a nákladov, vrátane ziskov a strát vytvorených aktivitami účtovnej jednotky v tomto období.

Výkaz zmien vlastného imania (schéma 12 : Výkaz zmien vlastného imania) sa zostavuje vo forme tabuľky, ktorá má svoju vertikálnu a horizontálnu štruktúru. Horizontálnu štruktúru tvoria zložky vlastného imania: akciový kapitál, emisné ážio, rezervný fond z precenenia, rezervný fond z prepočtu mien, akumulovaný zisk. Tieto v najväčšom rozsahu ovplyvňujú celkovú sumu ukazovateľa vlastného kapitálu. Ak účtovná jednotka zistí, že na zabezpečenie patričnej vypovedacej schopnosti je žiaduce zverejniť aj ďalšiu jeho zložku, IFRS túto možnosť pripúšťajú. Vertikálnu štruktúru tvoria skutočnosti, ktoré vplývali na zmeny vlastného kapitálu (podľa jednotlivých položiek).

Schéma 12 : Výkaz zmien vlastného imania

Výkaz zmien vlastného imania za rok končiaci sa 31.12. 20xN
(v tisícoch menových jednotiek)

	Základný kapitál	Ner rozdelené zisky	Prepočet prevádzky v zahraničí	Finančné aktíva k dispozícii na predaj	Zabezpečenia peňažných tokov	Prebytok z precenenia	Spolu	Nekontrolujúcim podielom	Spolu Vlastný kapitál
Zostatok k 1. januáru 20x(N-1)			X	X	X	(X)	X	X	X
Zmeny v účtovných zásadách								(X)	(X)
Prehodnotený zostatok			X	X	X	(X)	X	X	X
Zmeny vlastného kapitálu za rok 20x(N-1)									X
Dividendy					X				X
Celkový komplexný						(X)			(X)

výsledok za rok									
Zostatok k 31. decembru 20x(N-1)									
Zmeny vlastného kapitálu za rok 20xN									
Dividendy									
Celkový komplexný výsledok za rok 20xN									
Prevod do nerozdeleného zisku									
Zostatok k 31. decembru 20xN									

Zdroj : IFRS

Návrh oddeliť zmeny vlastného kapitálu v účtovnej jednotke počas obdobia vznikajúce z transakcií s vlastníkmi, ktorí konajú v rámci svojich právomoci vlastníkov (t.j. všetky zmeny vlastného kapitálu vlastníkov) od ostatných zmien vlastného kapitálu (t.j. zmien vlastného imania nezahŕňajúcich transakcie s vlastníkmi) považujeme za správne. Všetky vlastnícke zmeny vlastného kapitálu by sa mali prezentovať vo výkaze zmien vlastného imania oddelene od zmien vlastného kapitálu nezahŕňajúcich transakcie s vlastníkmi. „Oddelenie“ považujeme za zlepšenie finančného vykazovania, a to zvýšením transparentnosti tých položiek vykazovaných vo vlastnom kapitále, ktoré sa nevykazujú ako súčasť zisku alebo straty. Je nevyhnutné ale poznamenať, že v Konceptnom rámci ani na inom mieste v IFRS neboli definované pojmy „vlastnícke“ a „nezahŕňajúcich transakcie s vlastníkmi“ napriek tomu, že sa často používajú v národných účtovných štandardoch.

Výkaz peňažných tokov

V Slovenskej republike sa zostavuje výkaz peňažných tokov v súlade s IFRS (schéma 13: Výkaz peňažných tokov). Rozdiel je len vo vykazovaní mimoriadnych položiek.

Schéma 13: Výkaz peňažných tokov

Výkaz peňažných tokov skupiny XYZ za rok končiaci 31. decembra 20X7

(v tisícoch menových jednotiek)

	Poznámka	Rok končiaci 31. decembra	
		20X7	20X6
Peňažné toky z prevádzkovej činnosti			
Peňažné toky z prevádzkovej činnosti	25		
Prijaté úroky			
Zaplatené úroky			
Zaplatená daň z príjmov			
<i>Čisté peňažné toky z prevádzkovej činnosti</i>			
Peňažné toky z investičnej činnosti			
Nákup nehnuteľností, strojov a zariadení			
Tržby z predaja strojov a zariadení			
Obstaranie investícií	7		
Príjmy z investícií			
<i>Čisté peňažné toky z investičnej činnosti</i>			
Peňažné toky z finančnej činnosti			
Prijaté splátky úverov			
Uhradené splátky úverov			
Prijaté dotácie a príspevky			
Vyplatené dividendy	11		
<i>Čisté peňažné toky z finančnej činnosti</i>			
Čisté zvýšenie peňažných prostriedkov a peňažných ekvivalentov			
Peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty na začiatku obdobia	10		
Peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty na konci obdobia	10		

Zdroj: IFRS

Poznámky

Účtovné jednotky musia v poznámkach :

- a) prezentovať informácie o predpokladoch, z ktorých vychádza príprava účtovnej závierky a špecifických účtovných zásadách,
- b) zverejniť informácie požadované niektorým IFRS, ktoré nie sú prezentované na inom mieste účtovnej závierky,
- c) poskytnúť informácie, ktoré nie sú vo výkazoch, ale sú relevantné na pochopenie každého výkazu.

Účtovná jednotka prezentuje poznámky systematicky. Ku každej položke výkazu (súvahy, výkazu komplexného výsledku, výkazu zmien vlastného imania, výkazu peňažných tokov) uvádza krížové odkazy na všetky súvisiace informácie v poznámkach.

Účtovná jednotka musí zverejniť informácie o kľúčových predpokladoch budúceho vývoja, ako aj ostatné dôležité **príčiny neistoty v odhadoch** k súvahovému dňu, ktoré sa spájajú s vysokým rizikom významných úprav účtovných hodnôt majetku a záväzkov v nasledujúcom účtovnom období (uvádza sa ich charakter a ocenenie). Ďalej sa v poznámkach uvádzajú informácie týkajúce sa riadenia kapitálu, finančných nástrojov obsahujúcich právo predať, ktoré sú klasifikované ako vlastné imanie a ďalšie.

Poznámky účtovnej závierky zostavenej podľa IFRS sú veľmi rozsiahle a podrobné. Okrem požiadaviek, ktoré sú uvedené v IAS 1, sú v každom IAS a IFRS vyžadované zverejnenia v poznámkach, ktoré sa vzťahujú na problematiku riešenú v konkrétnom štandarde.

LITERATÚRA:

1. Knihy/Monografie

- [1] BAŘINOVÁ, D. – VOZŇÁKOVÁ, I. 2005. *Vyhodnocení a využití účetních výkazu pro manažery, společníky a akcionáře*. Praha : GRADA Publishing, a. s.,2005. 99 s. ISBN 80-247-1115-X.
- [2] DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost a Evropská společnost*. Praha : ASPI, 2005. ISBN 80-7357-120-x.
- [3] DVOŘÁKOVÁ, D. 2006. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardu IAS/IFRS*. Vydání první. Brno : COMPUTER PRESS, 2006. 339 s. ISBN 80-251-1085-0.
- [4] FARKAŠ, R.: *Vlastnictvo a realizačný princíp a ich zobrazenie v účtovnej závierke*. Bratislava: Elita, 1997.
- [5] FARKAŠ, R.: *Kombinácie podnikov – účtovné aspekty zlúčenia, splynutia, rozdelenia, kúpa a vkald podniku alebo jeho časti*. Bratislava: IURA EDITION. 2008.
- [6] FARKAŠ, R.: *Smernice Európskej únie pre účtovníctvo a audítorstvo*. Bratislava : ELITA,1997.
- [7] JURÍKOVÁ, R. 2002. *Účtovná závierka podľa Medzinárodných účtovných štandardov a jej porovnanie so slovenskou právnou úpravou*. Bratislava : Súvaha, 2002. 145 s. ISBN 80-88727-51-0.
- [8] KOVANICOVÁ, D. 2005. *Finanční účetnictví. Světový koncept IFRS/IAS*. 5. aktual. vyd. Praha : POLYGON, 2005. 526 s. ISBN 80-7273-129-7.
- [9] KOVANICOVÁ, D. – KOVANIC, P. 1997. *Poklady skryté v účetnictví*. Díl III. Praha : POLYGON, 1997. 229 s. ISBN 80-85967-58-8.
- [10] KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P. - MÜLLEROVÁ, L. - VOMÁČKOVA, H. - FIREŠ, B.: *Finanční účetnictví Světový koncept IFRS/IAS*. Praha : POLYGON, 2003.
- [11] KRÁLIČEK, V.: *Nástin prednášok z podnikového počtovníctva. Účtovníctvo I. Základy teórie účtovnej techniky*. Účelová publikácia pre KPMG, spol. s.r.o., Bratislava : IURA EDITION, 2003.
- [12] KRUPOVÁ, L. – VAŠEK, L. – ČERNÝ, M. R. 2005. *IAS/IFRS. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. Praha : VOX, 2005. 1005 s. ISBN 80-86324-44-3.
- [13] LISÝ, J. A kol.: *Ekonomía v novej ekonomike*. Bratislava: IURA EDITION. 2005.

- [14] MAJDÚCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2008. *Podnikové hospodárstvo pre manažérov*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. 244 s. ISBN 978-80-8078-200-9.
- [15] MAJTÁN, Š. a kol. 2005. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava : SPRINT vfra, 2005. 347 s. ISBN 80-89085-46-6.
- [16] MÁZIK, J.: *Účtovníctvo I*. Bratislava : SÚVAHA, 2004.
- [17] MÁZIKOVÁ, K. – BOUŠKOVÁ, D. – MATEÁŠOVÁ, M. – ŠULOVSÁ, M.: *ÚČTOVNÍCTVO nadobúdanie zručností v podvojnom účtovníctve*. Bratislava : IURA EDITION, 2006.
- [18] MÁZIKOVÁ, K.: *Komanditná spoločnosť: Špecifická účtovania*. Bratislava : ELITA, 1999.
- [19] MÁZIKOVÁ, K. – BOUŠKOVÁ, D.: *Riešené a neriešené príklady z podvojného účtovníctva podnikateľských subjektov – 2. doplnené a rozšírené vydanie*. Bratislava : ELITA, 2000.
- [20] Máziková K.: *Zmeny vlastníckych transakcií v obchodných spoločnostiach*. Bratislava: Iura Edition 2010. ISBN: 978-80-8078-363-1.
- [21] PALA – PALOVÁ – LEONTIEV: *Cezhraničné fúzie*. Praha . CH Beck, 2009, ISBN 80-740-01710.
- [22] SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D.: *Ekonomia*. Bratislava : BRADLO, 1992.
- [23] SAPARA, J.: *Povinné vnútro podnikové smernice v oblasti účtovníctva a daní*. Žilina : Expres Print, 2005.
- [24] SAXUNOVÁ, D.: *Ako správne rozumieť informáciám z účtovnej závierky*. Bratislava : IURA EDITION, 2008.
- [25] SEDLÁK, M. a kol. 2007. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2007. 255 s. ISBN 978-80-8078-093-7.
- [26] SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava : SÚVAHA, 2008. 300 s. ISBN 978-80-89265-08-4.
- [27] SOUKUPOVÁ, B. – ŠLOSÁROVÁ, A. – BAŠTINCOVÁ, A. 2004. *Účtovníctvo*. 2. prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2004. 638 s. ISBN 80-8078-020-X.
- [28] SVITEK, M.: *Finančné nástroje podľa IFRS/IAS*. Bratislava : Iura Edition. 2008. ISBN 978-80-8078-188-0.
- [29] ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2006. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 478 s. ISBN 80-8078-070-6.

- [30] ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2009: *Účtovníctvo B - učebný text*. Bratislava: IURA EDITION, 2009. 272 s. ISBN 978-80-8078-244-3.
- [31] ŠLOSÁROVÁ, A. – ŠLOSÁR, R. 2006. *Cenné papiere a podiely v účtovníctve podnikateľov*. Prvé vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 118 s. ISBN 80-8078-125-7.
- [32] TUMPACH, M. 2006. *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 473 s. ISBN 80-8078-072-2.
- [33] VALACH, J. a kol. 1999. *Finanční řízení podniku*. Praha : EKOPRESS, 1999. 324 s. ISBN 80-86119-21-1.
- [34] VLACHYNSKÝ, K. a kol. 2006. *Podnikové financie*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 482 s. ISBN 80-8078-029-3.
- [35] *Medzinárodné štandardy pre finančné vykazovanie. IFRS. Oficiálne vyhlásenia vydané do 1. januára 2009. Zväzok I. Zväzok II. Slovenská komora audítorov, International Accounting Standards Committee Foundation. Bratislava 2009..*

2. Články v časopisoch

- [36] FARKAŠ, R. 2003. Nová štruktúra súvahy, výkazu ziskov a strát a obsah poznámok pre podnikateľov od roku 2003. In.: *Dane a účtovníctvo v praxi*. ISSN 1335-7034, 2003, roč. 8, č. 6, s. 38-43.
- [37] FARKAŠ, R. 2004. Komentár k opatreniu k individuálnej účtovnej závierke podnikateľov. In.: *Dane a účtovníctvo v praxi*. ISSN 1335-7034, 2004, roč. 9, č. 3, s. 50-63.
- [38] MÁZIKOVÁ, K.: Etika účtovníka pri zmenách vlastníckych transakcií obchodných spoločností. In: *Etika v účtovníctve a audítorstve: zborník z konferencie, Bratislava 11. 6. 2008. Bratislava . Ekonóm, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-225-2563-3.*
- [39] MÁZIKOVÁ, K.: Význam oceňovania pri zmenách vlastníckych transakcií európskych obchodných spoločností. In: *Teória a prax v účtovníctve a v audítorstve – jej miesto v prostredí uplatňujúcim prvky vedomostnej ekonomiky: zborník príspevkov zo štvrtého vedeckého seminára k výsledkom vedeckovýskumnej činnosti Katedry účtovníctva a audítorstva. Bratislava : Ekonóm, 2008. s. 60-61. ISBN 978-80-225-2544-2.*
- [40] MÁZIKOVÁ, K.: Účtovné zobrazenie vzniku európskeho družstva v Slovenskej republike. In: *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie: zborník*

z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2009, s. 130-133. ISBN 978-80-225-2740-8.

- [41] MATEÁŠOVÁ, M.: Vlastné imanie: jednotlivé zložky vlastného imania. In: *Pdvojný účtovníctvo od A do Z: Praktický poradca pri vedení účtovníctva obchodnej spoločnosti*. Základné dielo. Stav –jún 2007. Verlag Dashofer,s.r.o., 2007. ISSN 1337-4605.

3. Právne normy

- [42] Opatrenie Ministerstva financií SR č. 4455/2003-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- [43] Opatrenie Ministerstva financií SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- [44] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [45] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- [46] Zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
- [47] Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- [48] Zákon č. 562/2004 Z. z. o európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [49] Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. Októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (SE).

4. Internetové stránky

<http://www.fasb.org>

<http://www.iasb.org>

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.iasplus.com/iasplus/iasplus.htm>

<http://www.finance.gov.sk>